

Maslow-Based New Towns Quality of Life Assessment Model (MNQOLAM) Based on Social and Cultural Perspective (Case Study: Ramshar New Town)

Sharifeh Sargolzaei¹ , Javad Alaei Moghadam²

1. Corresponding author, Department of Urban Planning, Faculty of Art & Architecture, University of Zabol, Zabol, Iran. E-mail: sh_sargolzaei@uoz.ac.ir

2. Department of Archeology, Faculty of Art & Architecture, University of Zabol, Zabol, Iran. E-mail: javadalaei@uoz.ac.ir

Article Info

Article type:

Research Article

Article history:

Received: 04 September 2025

Revised: 19 February 2025

Accepted: 12 April 2026

Published: 06 November 2026

Keywords:

Modeling,
Quality of Life,
Maslow Pyramid,
Evaluation of Social and
Cultural Dimensions,
Ramshar New town.

ABSTRACT

Objective: Assessing the quality of life in new towns, particularly from social and cultural perspectives, remains a key challenge for contemporary urban planners. Despite the influence of climatic, economic, and political diversity on these dimensions, the uniformity of residents' psychological needs (based on Maslow's model), along with similarities in socioeconomic status, cultural heterogeneity, and upper-level management perspectives, enables the modeling of quality-of-life constructs. Since such classification supports more effective planning, this study models and evaluates the social and cultural constructs of quality of life in new towns, taking the new town of Ramshar as the case study.

Methods: To test the constructs derived from the theoretical foundations and the conceptual model of the study, the quality-of-life levels in new towns were first classified through a comparative analysis of the conceptual model and the levels of Maslow's hierarchy. Accordingly, the Maslow-based New Towns Quality of Life Assessment Model (MNQOLAM) was proposed. The model was then tested using data obtained from 127 questionnaires completed by residents of the new town of Ramshar. Construct analysis was conducted using structural equation modeling (SEM) with SmartPLS software.

Results: The final model identifies seven constructs validated by residents: changes in living conditions (CHL), social security (SSE), proportionality with behavioral patterns (PROP), social justice (SJUS), social trust (STR), social harms (SHRM), and employment status (EMPS). Binary comparison with Maslow's hierarchy indicated that these constructs correspond mainly to the lower levels, classifying the quality-of-life level in the new town of Ramshar as the lowest. The study demonstrates that the Maslow-based New Towns Quality of Life Assessment Model (MNQOLAM) effectively identifies quality-of-life levels in new towns, enabling managers and municipal authorities to assess needs and plan interventions to enhance residents' quality of life.

Conclusions: Overall, the assessment of quality of life should be conceived as a gradual and long-term process. Rather than conducting a cross-sectional evaluation of quality of life at a single point in time, it should be measured longitudinally as an indicator of progress. This approach allows for understanding why residents in different settlements may perceive their quality of life differently, despite varying levels according to standard urban planning and design indicators. The findings of this study are significant and practical for managers and planners of new towns, enabling them to evaluate quality-of-life levels using the proposed model and to design interventions and programs to enhance residents' well-being.

Cite this article: Sargolzaei, S., & Alaei Moghadam, J. (2026). Maslow-based New Towns Quality of Life Assessment Model (MNQOLAM) based on Social and Cultural Perspective (Case Study: Ramshar New Town). *Journal of Urban Space and Social Life*, 5 (18), 39-70. <http://doi.org/10.22034/jprd.2026.68995.1226>

© The Author(s).

DOI: <http://doi.org/10.22034/jprd.2026.68995.1226>

Publisher: University of Tabriz.

Introduction

The rapid pace of urbanization in recent decades has heightened the need of establishing new towns to accommodate surplus populations, posing both quantitative and qualitative challenges for urban planning (Masoud & Sharifian, 2015, p. 3). While quantitative goals, such as population absorption, remain important, the social and cultural aspects of residents' quality of life are essential for the successful development of these towns. Challenges related to identity, insufficient social services, and cultural shortcomings are evident not only in Iran but also globally (Shatirian, Sohrabzadeh, Emamali-Zadeh, & Hosseinizadeh, 2017, p. 116; Lotfi, Mahdi, & Mahdian-Behnamiri, 2013, p. 87). Therefore, considering the quality of life of residents in new towns and developing a model for classifying and evaluating quality of life based on a recognized framework, such as Abraham Maslow's hierarchy of needs (Maslow & Lewis, 1987, p. 988), can provide a valuable tool for municipal managers and planning organizations. This classification enables the assessment of planners' and managers' performance and the necessity of updating objectives and programs, thereby facilitating the realization of new towns' goals and the establishment of habitable settlements appropriate for contemporary life. Accordingly, this study aims to develop a model for assessing quality of life in new towns from social and cultural perspectives, grounded in Maslow's hierarchy of needs.

Materials and Methods

For the purpose of modeling the assessment of quality of life in new towns from social and cultural perspectives based on Maslow's hierarchy of needs, a comparative analysis of 20 quality-of-life constructs in new towns with Maslow's hierarchy was conducted, leading to the development of an initial model for evaluating residents' quality of life. Subsequently, data obtained from construct testing in the case study were analyzed. Confirmatory factor analysis (CFA) was employed to identify and validate the key constructs in the sample. To collect data for the proposed model, a 64-item questionnaire covering the 20 constructs was administered to 137 residents of Ramshar New Town. Given the limited number of households, researchers conducted face-to-face visits to ensure comprehensive coverage, with one questionnaire per household. Accordingly, 127 questionnaires were considered valid, resulting in a response rate of 92%. The model was tested using CFA in SmartPLS, which applies a least-squares estimation approach designed to maximize the explained variance in dependent constructs within structural equation models (Vinzi, Chin, Henseler, & Wang, 2009, p. 6). The final model allows for the prioritization of constructs, enabling the identification of the most influential social and cultural dimensions in assessing residents' quality of life in new towns.

Results

Maslow's hierarchy of needs and the constructs influencing quality of life from social and cultural perspectives were reviewed by seven urban planning experts to obtain their advisory opinions. They were asked to categorize the needs in Maslow's hierarchy according to distinguishable levels relevant to urban planning and to conduct a binary comparison between Maslow's hierarchy and the constructs derived from the study's theoretical foundations. The results are presented in Table 2. Based on Maslow's hierarchical model, seven distinguishable levels of human needs can be identified. These psychological needs serve as collective decision-making criteria and were grouped into three levels: minimal, intermediate, and maximal. Accordingly, the conceptual model of the study is considered a three-level model, enabling new towns to be classified into three categories: those with maximal quality of life, intermediate quality of life, and minimal quality of life. Furthermore, by mapping the factors of the conceptual model, as shown in Figure 5, onto these three levels, towns can be stratified accordingly. Additionally, results from confirmatory factor analysis within structural equation modeling indicate that, among the 20 proposed relationships, only seven were validated: changes in living conditions, social security, proportionality with behavioral patterns (PROP), social justice, social trust, social harms, and employment status. A binary comparison between Maslow's hierarchy levels and the validated constructs demonstrates that these constructs correspond primarily to the lower levels of the hierarchy; therefore, the quality of life in Ramshar New Town is classified at the lowest level.

Conclusion

Based on the study's findings, Ramshar New Town is classified at the minimal level of quality of life in social and cultural dimensions. The factors of changes in living conditions, proportionality with behavioral patterns (PROP), and employment status were identified as fundamental life needs of residents and positioned at the first level of Maslow's physiological needs. Social security and social harms corresponded to the second level of Maslow's

hierarchy, reflecting the need for safety and security. Additionally, social trust aligns with the love and belonging needs, while social justice corresponds to esteem needs. Residents perceive employment status and social harms as detrimental to their quality of life, whereas other factors contribute positively. The study further revealed that the level of life residents considers an improvement is regarded as underdeveloped according to managers, planners, and theoretical sources. Consequently, quality-of-life assessment should be conceptualized as a gradual, long-term process and measured over time to monitor progress. This approach facilitates understanding of why residents in different settlements, despite varying levels based on standard urban planning and design indicators, do not perceive their quality of life uniformly. The findings are valuable for managers and planners of new towns, providing a framework for evaluating quality of life in target cities based on the proposed model and for designing strategies to enhance residents' well-being. It is recommended that the model be applied in other new towns with more advanced infrastructure and services and re-tested in Ramshar New Town to evaluate intervention effectiveness and refine criteria and constructs important to residents in social and cultural dimensions.

مدل سازی ارزیابی کیفیت زندگی در شهرهای جدید از بعد اجتماعی - فرهنگی بر اساس سلسله مراتب مازلو (نمونه موردی: شهر جدید رامشار)

شریفه سرگلزایی^۱✉، جواد علایی مقدم^۲

۱. نویسنده مسئول، استادیار گروه شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه زابل، زابل، ایران. رایانامه: sh_sargolzaei@uoz.ac.ir

۲. استادیار گروه باستان‌شناسی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه زابل، زابل، ایران. رایانامه: javadalaei@uoz.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۶/۱۳ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۱۱/۳۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۱/۲۳ تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۰۸/۱۵	هدف: یکی از چالش‌های برنامه‌ریزان شهری در عصر حاضر، ارزیابی کیفیت زندگی در شهرهای جدید به ویژه از دیدگاه ابعاد اجتماعی و فرهنگی، محسوب می‌شود، تا بر اساس آن بتوانند چشم‌انداز روشنی از توسعه اجتماعی و فرهنگی شهر ترسیم نمایند. اگرچه تنوع شرایط اقلیمی، اقتصادی و سیاسی در هر یک از شهرهای جدید می‌تواند به عنوان عاملی اثرگذار بر تکرارپذیری ابعاد اجتماعی و فرهنگی آن‌ها به شمار رود، اما یکسان بودن نیازهای روانی ساکنین بر اساس مدل مازلو، از یک‌سو و از سوی دیگر تشابه در طبقات اقتصادی، میزان تنوع و ناهمگونی فرهنگی و بالاخره نوع دیدگاه سازمان‌های مدیریتی بالادستی به شهرهای جدید، امکان مدل‌سازی سطوح کیفیت زندگی را فراهم می‌سازد و از آنجا که سطح‌بندی کیفیت زندگی، ابزاری جهت برنامه‌ریزی دقیق‌تر و کارآمدتر این شهرها فراهم می‌کند، لذا این پژوهش با هدف مدل‌سازی ارزیابی کیفیت زندگی در شهرهای جدید از بعد اجتماعی و فرهنگی بر اساس هرم مازلو صورت گرفته و شهر جدید رامشار را به عنوان نمونه موردی برگزیده است. روش پژوهش: برای آزمون سازه‌های مستخرج از مبانی نظری و مدل مفهومی پژوهش، نخست، با مقایسه تطبیقی مدل مفهومی و سطوح هرم مازلو، سطح‌بندی کیفیت زندگی در شهرهای جدید صورت گرفت. بدین ترتیب مدل اولیه ارزیابی کیفیت زندگی (MNQOLAM) مطرح گردید. سپس مدل با داده‌های حاصل از ۱۲۷ پرسشنامه از ساکنان شهر جدید رامشار مورد آزمون قرار گرفت. تحلیل سازه‌ها با استفاده از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری با نرم‌افزار اسمارت پی‌ال‌اس انجام شد. نتایج: مدل نهایی به هفت سازه تأیید شده توسط ساکنین اشاره دارد که عبارتند از تغییر شرایط زندگی، امنیت اجتماعی، تناسب و سازگاری با الگوهای رفتاری، عدالت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، آسیب‌های اجتماعی و وضعیت شغلی و اشتغال. با مقایسه دودویی با سطوح نیاز در هرم مازلو، سازه‌های شناسایی شده با سطوح پایینی هرم مازلو تطابق بیشتری داشته، بنابراین سطح کیفیت زندگی در شهر جدید رامشار به عنوان پایین‌ترین سطح معرفی شد. این پژوهش نشان می‌دهد، MNQOLAM ابزاری کارآمد برای شناسایی سطح کیفیت زندگی در شهرهای جدید فراهم می‌آورد که امکان تعیین سطح نیازها و برنامه‌های لازم جهت ارتقا کیفیت زندگی را برای مدیران و شهرداران فراهم می‌سازد. نتیجه‌گیری: به طور کل، در ارزیابی کیفیت زندگی، بایستی آن را فرایندی پلکانی و طولانی مدت متصور شد و به جای ارزیابی مقطعی از میزان کیفیت زندگی، باید آن را در طول زمان و به صورت میزان پیشرفت سنجید. در این صورت می‌توان دریافت که در سکونتگاه‌های مختلف با وجود سطوح متفاوتی از کیفیت زندگی بر اساس شاخص‌های استاندارد برنامه‌ریزی و طراحی شهری، چرا شهروندان احساس یکسانی نسبت به کیفیت زندگی‌شان ندارند. نتایج این تحقیق برای مدیران و برنامه‌ریزان شهرهای جدید، به منظور انجام ارزیابی مقبولی از سطح کیفیت زندگی در شهر هدف خود بر اساس مدل پیشنهادی پژوهش و همچنین ارائه راهکارها و برنامه‌هایی جهت ارتقا سطح کیفیت زندگی شهروندان، حائز اهمیت و کاربردی خواهد بود.

استناد: سرگلزایی، شریفه؛ و علایی مقدم، جواد (۱۴۰۵). مدل‌سازی ارزیابی کیفیت زندگی در شهرهای جدید از بعد اجتماعی - فرهنگی بر اساس سلسله‌مراتب مازلو

(نمونه موردی: شهر جدید رامشار). *فضای شهری و حیات اجتماعی*، ۵ (۱۸)، ۷۰-۳۹.

<http://doi.org/10.22034/jprd.2026.68995.1226>

مقدمه

گسترش شهرنشینی در قرن اخیر، لزوم ایجاد شهرهای جدید برای سکونت و توجه بیش از پیش به راهبردها و چارہ‌اندیشی‌های سودمند برای بهینه‌سازی زندگی شهروندان را ضروری ساخته است (مسعود و شریفیان، ۱۳۹۴، ص. ۳). اما محققان بسیاری نشان داده‌اند که تصمیم به احداث شهر جدید از سوی تصمیم‌سازان و سیاستگذاران، به تنهایی کافی نبوده و گذر زمان و تغییر در روندهای سیاسی، اقتصادی و مدیریتی، اثرات فزاینده‌ای بر میزان حصول به اهداف این سکونتگاه‌ها داشته‌اند. از این‌رو کمیت و کیفیت سکونت شهروندان شهرهای جدید دستخوش تغییرات اساسی شده است. بررسی کیفیت زندگی ساکنین شهرهای جدید به ویژه از نظر ابعاد اجتماعی و فرهنگی، مسئله‌ای است که در صورت حل نشدن آن، هدف اساسی ایجاد شهر جدید را زیرسوال خواهد برد و به نوعی اعلام شکست در طرح محسوب می‌شود. در واقع اگرچه در حال حاضر بیشتر شهرهای جدید ایران دارای مشکلاتی از جمله خدمات بهداشتی و درمانی، آموزشی، فضاهای تفریحی، سرانه‌ی فضای سبز، شبکه‌های گازرسانی، حمل و نقل و از این قبیل هستند، اما، مسائل اجتماعی و فرهنگی و به ویژه بحران هویت، مهم‌ترین معضل شهرهای جدید، نه تنها در ایران، بلکه در تمام دنیا می‌باشد (شاطریان، سهراب زاده، امامعلی‌زاده، و حسینی زاده، ۱۳۹۶، ص. ۱۱۶؛ لطفی، مهدی، و مهدیان‌بهمنیری، ۱۳۹۲، ص. ۸۷). از سوی دیگر، مرور مطالعات نشان می‌دهد محققان غالباً با اندازه‌گیری شاخص‌های کمی مانند سرانه کاربری‌ها و کالبد شهر در قیاس با سایر شهرها و یا استانداردهای عددی، نگاهی کمی به نتایج احداث شهر جدید داشته (بصیرت و ارباب، ۲۰۲۲)^۱ و این موضوع نیز به طور همه‌شمول و جامع نبوده، بلکه هر یک تنها به بخشی از معیارها و شاخص‌های مطرح در این حوزه اشاره کرده‌اند. این امر، اگرچه خود حائز اهمیت است، اما تنها منجر به سنجش میزان حصول به اهداف کمی طرح ایجاد هر شهر جدید به صورت منفرد می‌شود و امکان مقایسه میزان حصول کیفیت زندگی مطلوب در تمامی شهرهای جدید در کشور بر اساس یک مدل جامع و همه‌شمول که تنوع ابعاد اجتماعی و فرهنگی هر یک را پوشش دهد، فراهم نمی‌کند. این در حالی است که ارائه مدلی جامع برای سطح‌بندی و سنجش میزان کیفیت زندگی بر اساس یک شاخص پذیرفته شده جهانی مانند مدل ابراهام مازلو (مازلو و لويس، ۱۹۸۷، ص. ۹۸۸)، می‌تواند ابزاری کارآمد در اختیار مدیران و سازمان‌های برنامه‌ریز قرار دهد. این سطح‌بندی می‌تواند در ارزیابی چگونگی عملکرد مدیران و برنامه‌ریزان و لزوم بروزرسانی اهداف و برنامه‌ها موثر بوده و بدین ترتیب ضمانت دست‌یافتن به اهداف ایجاد شهرهای جدید و خلق سکونتگاهی واجد شرایط زیست برای انسان‌ها در عصر حاضر، محقق گردد.

در این پژوهش هدف ارزیابی کیفیت زندگی در شهرهای جدید از بعد اجتماعی - فرهنگی بر اساس مدل سلسله‌مراتبی مازلو است. برای این منظور شهر جدید رامشیر به عنوان سکونتگاهی با سابقه تأسیس دو دهه، به عنوان نمونه موردی انتخاب شده است. از سوی دیگر با مرور مطالعات انجام شده در زمینه کیفیت زندگی شهرنشینان، ۲۰ عامل یا سازه استخراج گردید که با مقایسه تطبیقی میان آن‌ها با سطوح نیاز انسان بر اساس هرم سلسله‌مراتبی مازلو، مدلی جهت سطح‌بندی کیفیت زندگی پیشنهاد گردید. سپس با انجام تحلیل بر روی داده‌های حاصل از بررسی نمونه مورد مطالعه، به آزمون مدل پرداخته شد. در ارائه مدل تلاش شد تا اصل همه‌شمول بودن مفاهیم موجود در ادبیات تحقیق رعایت گردد به گونه‌ای که این تحقیق به پرسش‌های ذیل پاسخ دهد؛ (۱) مفاهیم اثرگذار بر کیفیت زندگی در شهرهای جدید از نظر ابعاد اجتماعی و فرهنگی کدام است؟ (۲) چه رابطه‌ی میان این مفاهیم و سلسله‌مراتب نیازهای انسان بر اساس نظریه مازلو چیست؟ و در نهایت (۳) سطح کیفی زندگی در شهر جدید رامشیر بر اساس مدل پیشنهادی پژوهش کدام است؟

¹ Basirat & Arbab

پیشینه پژوهش

۱. پیشینه نظری اجتماعی- فرهنگی در شهرهای جدید

در زمینه مطالعات اجتماعی- فرهنگی در شهرهای جدید، مفاهیم متعددی قابل طرح می‌باشند که تاثیر آنها بر برنامه‌ریزی در سطوح مختلف غیر قابل انکار است. مرور منابع نشان می‌دهد پژوهش‌های صورت گرفته در این زمینه که بخش عمده آن‌ها در ستون منبع در جدول ۱ معرفی شده‌اند، به ابعاد متفاوتی از وضعیت اجتماعی و فرهنگی جوامع اجتماعی پرداخته‌اند و متغیرها و عوامل آزمون شده توسط آن‌ها بر اساس شرایط جامعه آماری مدنظر متفاوت است و نمی‌توان نسخه دقیقی از عوامل را برای یک جامعه در نظر گرفت. لذا در این تحقیق نیز که به منظور ارزیابی کیفیت زندگی در شهرهای جدید صورت گرفته است، تلاش شده است، اجتماعی از عوامل طرح شده از سوی محققین مورد بررسی و ارزیابی قرار گیرند. بدین ترتیب انتظار می‌رود بیشترین سهم از عوامل اثرگذار در مدل ارزیابی کیفیت زندگی در شهرهای جدید از بعد اجتماعی- فرهنگی مورد سنجش و مدل سازی واقع شود. مهمترین عوامل مستخرج از مرور مبانی نظری عبارتند از: کیفیت زندگی، سرمایه اجتماعی، مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، امنیت اجتماعی، سرمایه فرهنگی، احساس تعلق، انسجام اجتماعی، هویت، تنوع قومی- فرهنگی، سرمایه اقتصادی، آسیب‌های اجتماعی و مهاجرت می‌باشند. هر یک از این مفاهیم در بخش‌های اساسی جمعیتی یک شهر جدید مانند جذب، ماندگاری، پویایی، سازگاری، رشد و توسعه جمعیت نقش کلیدی دارند و در تمام برنامه‌ریزی‌های شهری در ابعاد مختلف، می‌بایست در بستر محیطی و فرهنگی مختص خود، مورد توجه قرار گیرند. در ادامه در جدول ۱ خروجی مبانی نظری و مرور منابع صورت گرفته در زمینه عوامل اجتماعی فرهنگی اثرگذار بر کیفیت زندگی در شهرهای جدید ارائه شده است.

جدول ۱. عوامل اثرگذار بر کیفیت زندگی شهروندان مستخرج از مبانی نظری

ردیف	عامل	منبع	ردیف	عامل	منبع
۱	عدالت اجتماعی	(لینچ، ۱۹۶۰: ۱۵۲، صابونی و همکاران، ۱۳۹۹، شرکت عمران شهر جدید مهاجران، ۱۳۸۹: ۹)	۱۱	سرمایه اجتماعی	(براتی و یزدان پناه شاه‌آبادی، ۱۳۹۰، فراهانی و همکاران، ۱۳۹۲: ۹۱)
۲	رضایت از زندگی در شهر	(خزاعی نژاد و سیف‌الدینی، ۱۳۹۵، زبردست، ۲۰۰۸)	۱۲	مشارکت اجتماعی	(محسنی تبریزی و آقا محسنی، ۱۳۸۹: ۱۴۷، ایدر و حکیمی‌نیا، ۱۳۹۸)
۳	سرمایه فرهنگی	(شیخی و دیگران، ۱۳۹۴: ۵۱، کوزر، ۱۳۸۴: ۱۳۴)	۱۳	اعتماد اجتماعی	(حیدرآبادی، ۱۳۸۹: ۵۳، عظیمی و ادیسی، ۱۳۸۶: ۱۰)
۴	احساس تعلق	(سیف‌الدینی، ۱۳۹۷: ۳۷، زنگنه شهرکی و همکاران، ۱۳۹۷، و دانش‌پور، ۱۳۷۹: ۲۵)	۱۴	امنیت اجتماعی	(رضایی و دیگران، ۱۳۹۹: ۱۱۷، و عظیمی هاشمی، ۱۳۸۱: ۲)
۵	هویت	(پاکزاد، ۱۳۸۵: ۱۰۲، خلیل و دهقانی، ۱۳۹۹: ۷۰، و اذانی و همکاران، ۱۳۹۲: ۵۱، و شاطریان، سهراب زاده، امامعلی‌زاده، و حسینی زاده، ۱۳۹۶: ص. ۱۱۳)	۱۵	دسترسی به خدمات شهری	(رایسر و فرانچینی ^۱ ، ۲۰۲۴)
۶	رویدادهای اجتماعی و فرهنگی	(شاطریان، سهراب زاده، امامعلی‌زاده، و حسینی زاده، ۱۳۹۶: ص. ۱۱۳)	۱۶	سرزندگی	(لطفی، ۲۰۱۱ و لینچ، ۱۹۶۰: ۱۵۲)

¹. Ryser & Franchini

ردیف	عامل	منبع	ردیف	عامل	منبع
۷	تغییر شرایط زندگی	(کلت، و همکاران ^۱ ، ۲۰۰۸، گوستافسون و همکاران ^۲ ، ۲۰۱۹)	۱۷	معنی دار بودن فرم و فضا	(فریدمن ^۳ ، ۲۰۰۴ و لینچ، ۱۹۶۰: ۱۵۲)
۸	آسیب‌های اجتماعی	(نجفی و همکاران ^۴ ، ۱۴۰۲)	۱۸	ناسب و سازگاری با الگوهای رفتاری	(لینچ، ۱۹۶۰: ۱۵۲ و اوجانگ ^۴ ، ۲۰۱۲: ۱۵۶)
۹	رضایت از عملکرد مدیران	(بحرینی، ۱۳۷۶: ۱۲)	۱۹	نظارت و اختیار	(لینچ، ۱۹۶۰: ۱۵۲، کفاشی، ۲۰۱۶، زنگنه شهرکی و همکاران، ۱۳۹۷)
۱۰	وضعیت شغلی و اشتغال	(سیف‌الدینی، ۱۳۹۱: ۳۷۵)	۲۰	کارایی	(لینچ، ۱۹۶۰: ۱۵۲ و مژگانی و دیگران، ۱۴۰۱: ۲۶۰)

همانطور که ملاحظه می‌شود، عوامل اجتماعی و فرهنگی بسیار متنوع بوده و در برخی موارد با یکدیگر همپوشانی دارند. علاوه بر این، گاهی یکی پیش‌نیاز دیگری محسوب می‌شود. این امر می‌تواند در بسیاری از مواقع، به سبب تعاریفی باشد که از سوی محققین برای این مفاهیم ارائه شده است. لذا در ادامه به جهت دستیابی به نگرش جامع و روشن از مفاهیم مطالعات اجتماعی و فرهنگی و استفاده از آن در تحلیل‌ها و مطالعات مربوط به شهرهای جدید، مفاهیم اصلی مطرح و به صورت اجمالی معرفی می‌شوند.

• کیفیت زندگی

با وجود تعاریف گوناگون (و در نتیجه تنوع رویکردهای ارزشیابی) بر دو مؤلفه اصلی کیفیت زندگی تا حدی اتفاق نظر وجود دارد: عوامل خارجی زندگی شخصی (شاخص‌های عینی) و ادراکات درونی افراد از این عوامل خارجی (شاخص‌های ذهنی). این اولین و شاید جامع‌ترین تقسیم‌بندی است که بسیاری از دانشمندان و پژوهشگران آن را پذیرفته‌اند (زبردست و بنی‌عامریان، ۱۳۸۸، ص. ۸). برخی از نویسندگان کیفیت زندگی را مترادف با مفاهیمی همچون بهزیستی، خشنودی، رضایتمندی از زندگی و حتی زندگی خوب می‌دانند (شربتیان و ایمنی، ۱۳۹۶، ص. ۱۷۵). برنامه‌ریزی بر مبنای ارتقای کیفیت زندگی در شهرهای جدید، زمینه‌های توسعه‌ی شهری با توجه به نیازهای ساکنان را فراهم آورده و احساس رضایتمندی آنها را افزایش دهد. این امر به تمایل ماندگاری آنها منجر شده و به تحقق اهداف ایجاد شهرهای جدید می‌انجامد. به همین علت می‌توان گفت که برنامه‌ریزی در شهرهای جدید باید بر مبنای ارتقای کیفیت زندگی پایه‌گذاری شود (جلایر، ۱۳۸۸، ص. ۵؛ زیاری، پیله ور، و احمدی، ۱۳۹۳، ص. ۲۴).

لینچ^۵ مفاهیم ذیل را، به‌عنوان شاخص‌های اصلی کیفیت زندگی، پیشنهاد کرده است:

۱. سرزندگی: تا چه اندازه شکل شهر حامی عملکردهای حیاتی، نیازهای بیولوژیکی و توانایی‌های انسان بوده و چگونه بقای همه موجودات را ممکن می‌سازد. این یک معیار انسان‌محور است.
۲. معنی‌دار بودن فرم و فضا: منظور از میزان وضوح و روشنایی درک ذهنی ساکنان از شهر است؛ اینکه ساکنان تا چه حد آن را در زمان و مکان به تجسم درآورند و تا چه اندازه آن ساختار ذهنی با ارزشها و مفاهیم جامعه در ارتباط است. یعنی انطباق محیط با توانایی‌های احساسی و ذهنی و ساختارهای فرهنگی.

¹ . Kellett et al.

² . Gustafsson et al.

³ . Friedmann

⁴ . Ujang

⁵ . Lynch

۳. تناسب و سازگاری با الگوهای رفتاری: یعنی اینکه شکل و ظرفیت فضاها و معابر و تجهیزات یک شهر تا چه اندازه با الگو و کمیت فعالیتهایی که مردم از روی عادت به آن اشتغال دارند یا اشتغال پیدا خواهند کرد منطبق است؛ یعنی کفایت بسترهای رفتاری جهت تطبیق پذیری آن ها با فعالیت های آتی.
۴. دسترسی: توانایی دسترسی به افراد، فعالیتها، خدمات، اطلاعات، یا اماکن، شامل کمیت و تنوع عناصری که می توان به آن ها دسترسی پیدا کرد.
۵. نظارت و اختیار: یعنی استفاده و دسترسی به فضاها و فعالیت ها و ایجاد، تعمیر، اصلاح و مدیریت آن تا چه اندازه توسط کسانی که از آن استفاده می کنند و یا در آن ها زندگی می کنند، صورت می گیرد.
۶. کارایی: به مفهوم هزینه ایجاد و نگهداری شهر در هر سطح مورد نظر از محورهای محیطی فوق، براساس هر چیز با ارزش دیگر.
۷. عدالت: به معنی چگونگی توزیع سود و زیان محیطی بین افراد، طبق اصول خاصی نظیر برابری، نیاز، ارزش ذاتی، قدرت پرداخت، تلاش، کمک بالقوه و یا قدرت. عدالت معیاری است که عایدی بین افراد را متعادل می کند (لینچ، ۱۹۶۰: ۱۵۲). همانطور که مشاهده می شود، ابعاد مورد نظر لینچ بیشتر متناظر بر کیفیت محیط شهری است تا کیفیت زندگی افراد ساکن در شهر.

• سرمایه اجتماعی

در قرن اخیر، سرمایه اجتماعی در قالب نظریات بوردیو^۱ (۱۹۹۷)، پاتنا (۱۹۹۳)، فوکویاما (۲۰۰۶)، کلمن (۱۹۹۸)، افه و فوش (۲۰۰۲) مطرح شد. بر پایه نظریات یاد شده مفهوم سرمایه اجتماعی را می توان «روابط اجتماعی بین افراد دانست که از طریق تعهدات، ارتباطات اجتماعی، شبکه های عمیق تعاملی و فرآیند اجتماعی شدن حاصل می شود و در برگیرنده شاخصه های آگاهی و توجه، اعتماد، هنجارهای مشارکتی و شبکه های اجتماعی است که موجب ارتقای همکاری بین افراد به صورتی منسجم و باثبات به منظور تامین هدفی مشترک می شود و آنان را به ایجاد کنش جمعی توانا می سازد» تعریف کرد (شیخی، امینی، و نظامی، ۱۳۹۳، ص. ۵۰).

• مشارکت اجتماعی

مشارکت اجتماعی عبارت است از شرکت فعال و سازمان یافته افراد و گروه های اجتماعی در امور اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی جامعه به نحوی که حداکثر قدرت جمعی از طریق بسیج همه امکانات و قوای جمع حاصل آید و از طریق مشارکت همه جانبه افراد و گروه های اجتماعی، پیوندها و انسجام اجتماعی استحکام یابد و امکان بلوغ و شکوفایی استعدادها و تکامل و توسعه فردی و اجتماعی فراهم گردد (محسنی تبریزی، آقامحسینی، ۱۳۸۹، ص. ۱۵۱).

• اعتماد اجتماعی

اعتماد به عنوان یکی از مهم ترین عناصر تشکیل دهنده سرمایه اجتماعی، از شرایط و الزامات کلیدی موجودیت هر جامعه محسوب شده و برای حل مسائل اجتماعی ضروری به نظر می رسد، بطوری که باعث پیدایش آرامش و امنیت روانی می گردد (تاجبخش، ۱۳۸۴، ص. ۲۱۰).

• امنیت اجتماعی

امنیت، نیازی بنیادین و پایدار و تضمین کننده ثبات جامعه است که برآورده شدن سایر نیازهای جمعی منوط به وجود امنیت است. با وجود این، رشد غیرنظام مند شهرهای جدید و فاصله زیاد میان فازها و مجتمع ها و ساخت وسازهای نیمه تمام منجر به کاهش احساس امنیت ساکنان شده است (رضایی، مهدنژاد، و بزرگوار، ۱۳۹۹، ص. ۱۲۱). مفهوم احساس امنیت یکی از شاخص های

¹. Bourdieu

کیفیت زندگی در شهرها است و آسیب‌های اجتماعی از مهمترین پیامدهای مختلف امنیت به شمار می‌روند (لطفی، آنامراندزاد، و ساسانی‌پور، ۱۳۹۲، ص. ۴۲).

• سرمایه فرهنگی

سرمایه فرهنگی در واقع همان میراث فرهنگی است که دستاوردهای با ارزش هنری، فرهنگی، هنجارها و اعتقادات پیشینیان را برای نسل‌های جدید به ارمغان می‌آورد (غلامی، حیدرآبادی، و اکبری، ۱۴۰۴، ص. ۵). این مفهوم به مثابه نوع خاص سرمایه در زمره ارزش‌ها و هنجارهای والای جامعه است و طوری نیست که شخص یک شبه (مثل سرمایه اقتصادی) آن را کسب کند و یا انتقال دهد و یا اینکه قابل خرید و فروش باشد. توسعه فرهنگی و افزایش سطح سرمایه فرهنگی از مهم‌ترین ابعاد توسعه شهری پایدار است که با تأکید بر مفاهیم کیفی به دنبال تحقق فضاهای شهری پایدار اجتماعی فرهنگی است (ملاحسنی، ۱۳۸۱: ۱۸؛ نظارتی‌زاده، اسماعیلی، و محمدی، ۱۴۰۳، ص. ۱۷۸).

• احساس تعلق

یکی از پایه‌های اصلی توجه به پایداری سکونت در شهرهای جدید این است که ساکنان این مناطق به محل زیست و فعالیت خود تعلق خاطر داشته باشند. تعلق به مکان، سطح بالاتری از حس مکان است که به منظور بهره‌مندی و تداوم حضور انسان در مکان نقش تعیین‌کننده‌ای می‌یابد (آنانت^۱، ۱۹۶۹، ص. ۳۸۸). این حس به پیوند فرد با مکان منجر می‌شود و در آن انسان خود را جزئی از مکان می‌داند و بر اساس تجربه‌های خود از نشانه‌ها، معانی، عملکردها و شخصیت، نقشی برای مکان در ذهن خود متصور می‌سازد و مکان برای او قابل احترام می‌شود (قشقایی، موحد، و محمدزاده، ۱۳۹۵، ص. ۲۶۳).

• هویت

مفهوم هویت، غالباً در دو بخش مکمل یکدیگر، اول ایجاد خاطره و تداعی و دوم تمایز و استقلال مطرح می‌شود (خلیلی و دهقانی، ۱۳۹۹، ص. ۷۲). هویت شهری بخشی از شخصیت وجودی هر انسان است که هویت فردی او را می‌سازد (شاطریان، سهراب زاده، امامعلی‌زاده، و حسینی زاده، ۱۳۹۶، ص. ۱۱۳). هویت مکانی مؤلفه‌ای از سازه حس مکان در بعد شناختی است (هرناندز، مارتین، ریز، و دل کارمن^۲، ۲۰۱۰، ص. ۲۸۱).

بر اساس مفاهیم مرور شده‌ی فوق و مطالعه مبانی نظری پژوهش چارچوب نظری پژوهش بر اساس منطق فکری ارائه یک مدل مفهومی جامع و همه‌شمول تدوین گردید. به عبارت دیگر، از آنجاکه نتایج پژوهش‌های اجتماعی و فرهنگی به دلیل نیاز به رفتن به عمق مفاهیم در جامعه و لزوم داشتن اطمینان از پوشش تمامی عوامل اثرگذار همواره مورد تردید است، محققان غالباً تلاش می‌کنند به حداقل یک یا چند بعد محدود بپردازند. بنابراین این پژوهش با مطالعه عمیق مبانی نظری، با انتخاب پرتکرارترین عوامل در مبانی نظری و ادبیات تحقیق که به عنوان عوامل اثرگذار بر کیفیت زندگی اجتماعی و فرهنگی سعی دارد، علاوه بر پوشش همه‌جانبه عوامل، راهکاری ارائه نماید که امکان ارزیابی کیفیت زندگی را نیز بر اساس یک الگو و مدل غالب پذیرفته شده در مقیاس جهانی، برای سنجش کیفیت زندگی ارائه نماید. لذا در گام نخست برای سنجش کیفیت زندگی به عنوان یک متغیر وابسته، عوامل معرفی شده در جدول ۱، به شکل دایره‌هایی که به صورت متغیر مستقل بر متغیر وابسته اصلی که به صورت دایره‌ای با ضخامت بیشتر در مرکز شکل قرار گرفته، اثرگذار هستند. سازه اصلی و مرکزی، متغیر وابسته‌ای است که در این پژوهش به عنوان هدف اصلی یعنی کیفیت زندگی شهروندان در شهرهای جدید، مورد بررسی است. ترسیم مدل و روابط میان متغیرهای مستقل و متغیر وابسته و پرسش‌های تعریف‌کننده متغیرهای مستقل، به صورت مدل ترسیم شده در نرم‌افزار تحلیلی پژوهش، در شکل ۴ نشان داده شده است.

1. Anant

2. Hernández, Martín, Ruiz, & del Carmen

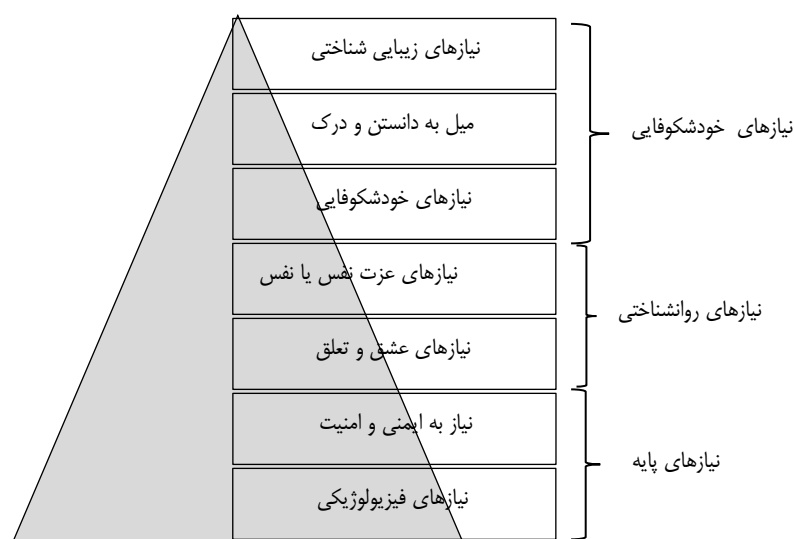
۲. سلسله مراتب نیازها بر اساس نظر مازلو

با وجود مدل های مختلف سنجش میزان کیفیت زندگی همچون مدل پیشنهادی سازمان بهداشت جهانی^۱ (گروپ^۲، ۱۹۹۳) (با ۱۴۶۲ ارجاع در زمان نگارش مقاله) و مدل ویلسون و کری^۳ (ویلسون و کری، ۱۹۹۵) (با ۵۷۸۵ ارجاع در زمان نگارش مقاله)، در این پژوهش از هرم سلسله مراتبی مازلو (مازلو و لويس، ۱۹۸۷) استفاده شد. توضیح آنکه با توجه به ساختار اجتماعی- فرهنگی شهرهای جدید، که برخلاف شهرهای ریشه دار، سیر رشد و توسعه طبیعی مناسبی نداشته اند، وضعیت اجتماعی- فرهنگی از وضعیت خاص و بیشتر تابع عوامل اولیه و اصلی جمعیتی و استقرار قرار دارند که برای سنجش آنها هرم سلسله مراتبی مازلو مناسب است. علاوه بر آن (۱) مدل مازلو از نظر زمانی، قدیمی ترین مدل بوده و بر اساس مرور منابع، به نوعی بنیان نظری تمامی مدل های ارزیابی کیفیت زندگی پس از خود به شمار می رود، (۲) از نظر کارکردی نیز مدل مازلو نظری- نیاز محور است در حالیکه سایر مدل های متأخر آن، سنجشی و چندبعدی هستند، (۳) از جهت کاربرد نیز، مدل مازلو برای تبیین رفتار انسان ها در بستر جامعه در همه زمینه های زندگی از جمله نیازهای فیزیکی تا روانی قابل اتکا است، درحالیکه، مدل های دیگر، غالباً در سنجش وضعیت سلامت و رفاه فرد در حوزه های سلامت محیطی می پردازند و به نوعی آن ها را می توان توسعه های کاربردی مدل مازلو برشمرد. به عبارت دیگر مدل مازلو به عنوان یکی از شناخته شده ترین مفاهیم روانشناختی در جهان (سومیا و آنوخا، ۲۰۲۵، ص. ۱۱۹)، به دلیل برخورداری از چارچوب نظری منعطف و عام برای بیان کیفیت زندگی ساکنان شهرهای جدید انتخاب شده است. در این مدل (مازلو و لويس، ۱۹۸۷)، نیازهای انسان در یک سلسله مراتب هفت مرحله ای سازماندهی می شوند که نیازهای فیزیولوژیکی (بقا) در پایین و نیازهای زیبایی شناختی در بالا قرار دارند. به گفته مازلو، برای اینکه فرد بتواند نیازهای بالاتر را برآورده کند، ابتدا باید نیازهای فیزیولوژیکی برآورده شود. این اساسی ترین نیاز انسان و اولین عاملی است که باعث ایجاد انگیزه در رفتار می شود. پس از ارضای نیازهای فیزیولوژیکی، فرد به سطح بعدی می رود که به او انگیزه می دهد و این روند ادامه می یابد. هرچه سلسله مراتب بالاتر باشد، تأمین نیازهای مرتبط با آن سطح دشوارتر است. این به این دلیل است که باید بر موانع بین فردی و محیطی غلبه کرد. نیازهای بالاتر به جای فیزیولوژیکی و کوتاه مدت، به طور فزاینده ای روانشناختی و بلندمدت می شوند (بوون، ۲۰۲۱، ص. ۵۵۳؛ مک لئود، ۲۰۱۱، ص. ۲۲۱). همانطور که در شکل ۱ نشان داده شده است، نیازهای فرد به صورت سلسله مراتبی تعریف شده و گذر از هر مرحله، امکان رسیدن به مرحله بعد را می سازد. این موضوع در سطح بندی نیازهای جامعه ای از انسان ها و یا یک سکونتگاه نیز قابل تعمیم است (رجاس، مندز، و واتکین- فاسلر، ۲۰۲۳، ص. ۱۵۴؛ گراتون، ۱۹۸۰، ص. ۴۷۲).

^۱ . WHOQOL (World Health Organization Quality of Life)

^۲ . Group

^۳ . Wilson & Cleary Model

شکل ۱. سلسله مراتب نیازهای مازلو
منبع: (پوستون^۱، ۲۰۰۹، ص. ۳۵۱)

از آنجاکه این پژوهش با هدف ایجاد مدلی در راستای ارزیابی کیفیت زندگی ساکنان در شهرهای جدید انجام می‌شود، مدل سلسله‌مراتبی مازلو به عنوان معیاری برای سطح‌بندی نیازهای اجتماعی و فرهنگی ساکنان از سطوح حداقلی تا سطوح حداکثری انتخاب شده است. به عبارت دیگر، این مدل کمک می‌کند شاخصی قابل قبول برای سطح‌بندی کیفیت‌زندگی شهروندان به دست آید که از آن طریق بتوان با سنجش واقعی وضع موجود ابعاد اجتماعی و فرهنگی در یک شهر جدید، راهکارهایی موثر و مرتبط برای ارتقای کیفیت زندگی ارائه کرد.

۳. پیشینه تجربی کیفیت زندگی در شهرهای جدید

مرور تاریخچه شهرهای جدید در ایران نشان می‌دهد اگرچه پیشینه شهر و شهرسازی در ایران بسیار بالاست و نیمه دوم هزاره چهارم قبل از میلاد را می‌توان دوره شروع شهرنشینی و ساخت شهر در ایران دانست که امروزه بقایای آن در خوزستان، کرمان و سیستان قابل مشاهده است (حسین‌زاده دلیر، پورمحمدی، و سیدفاطمی، ۱۳۹۰، ص. ۱۵؛ شهرام، ۱۳۸۹، ص. ۱۶۳؛ پیران، ۱۳۷۰: ۱۲۶)، اما سابقه ایجاد شهرهای جدید با مفهوم امروزی به شروع قرن حاضر برمی‌گردد. ضرورت احداث چنین شهرهایی ناشی از رشد روزافزون مشکلات شهرهای بزرگ و سرریز جمعیت در آن‌ها بوده و منجر به ایجاد شهرهایی جدید با عملکرد جذب سرریزهای جمعیتی است، لذا تمرکززدایی از کلان‌شهرها اصلی‌ترین عامل اتخاذ سیاست احداث شهرهای جدید به شمار آمده است (زیاری، ۱۳۹۶، ص. ۶). طرح ایجاد شهرهای جدید از سال ۱۳۶۴ مطرح و اولین آن‌ها در سال ۱۳۶۵ طراحی و اجرای آن‌ها از همین سال آغاز گردید (مجتهدزاده، ۱۳۸۲، ص. ۱۵۵).

تا به امروز اکثر مطالعات صورت گرفته در زمینه شهرهای جدید ایران، با هدف ارزیابی میزان تحقق اهداف مورد نظر از ایجاد این شهرها است که در آن به صورت کمی به میزان موفقیت طرح پرداخته شده است و تنها در برخی از آن‌ها به کلیدواژه‌های «سرمایه‌اجتماعی» و «کیفیت زندگی» به عنوان یکی از ابعاد کیفی و اهداف اساسی برنامه‌ریزی شهرهای جدید پرداخته‌اند، از جمله (حاتمی‌نژاد و محمدی‌کاظم‌آبادی، ۱۳۹۵، ص. ۵۶؛ حریری، میرزایی، و جهرمی، ۱۳۸۸، ص. ۹۳؛ دربان‌آستانه و محمودی، ۱۳۹۴، ص. ۲۱۲؛ زبردست و بنی‌عامریان، ۱۳۸۸، ص. ۱۷). از دیگر مفاهیم اساسی در مطالعات و ادبیات تحقیق، بررسی کیفیت زندگی بر اساس مفاهیم «هویت» و «حس تعلق» (حاتمی، و دیگران، ۲۰۲۵) است. نویسندگانی نیز به این مفهوم در ارتباط با شهرهای جدید در کشور پرداخته‌اند که از این میان می‌توان به (ابراهیمی و سعیدی‌رضوانی، ۱۳۹۵؛ خلیلی و دهقانی، ۱۳۹۹؛

¹. Poston

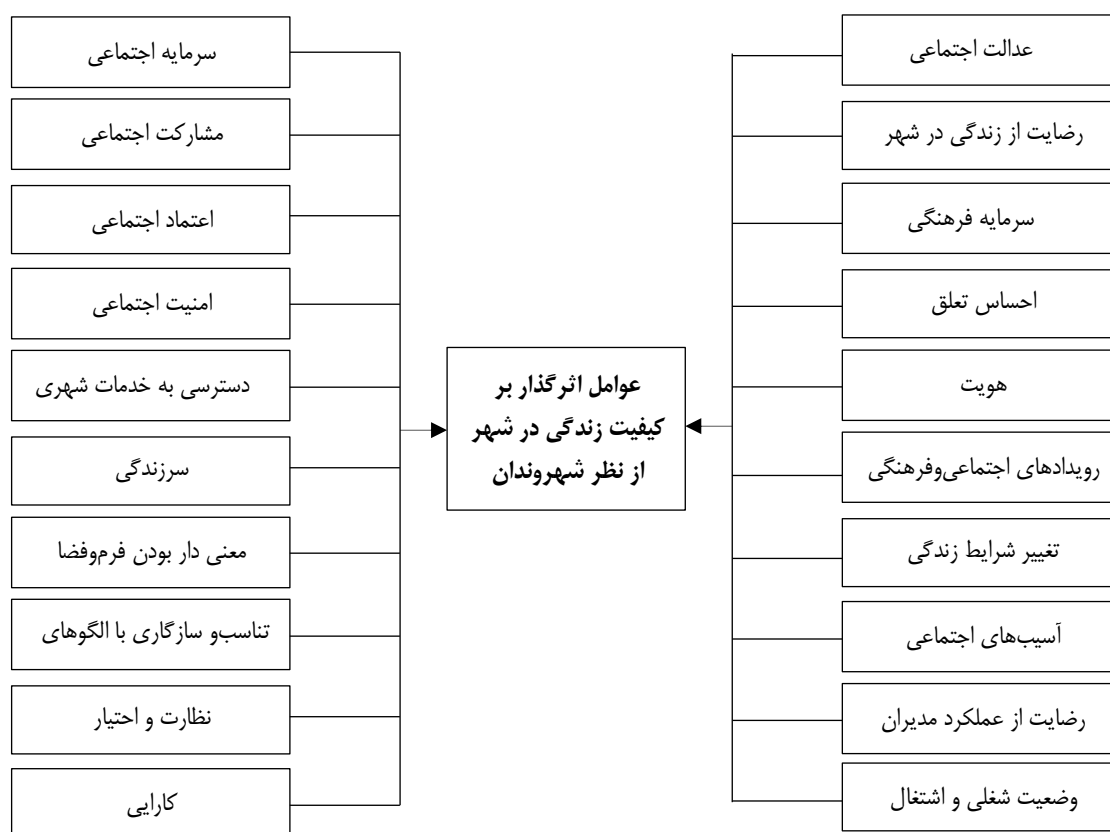
خوراسگانی، اردکانی، و نظری، ۱۳۸۹؛ شیخی، امینی، و نظامی، ۲۰۱۵؛ کیانی، ۲۰۰۰؛ نجفی، زنگنه شهرکی، زیاری، و حسینی، ۲۰۲۴) اشاره کرد. اما این تحقیقات هر یک به صورت منفرد به یک الی تعداد اندکی از مفاهیم کیفی زندگی پرداخته‌اند که خود نمی‌تواند شاخص هدایتگری برای سنجش سطح کیفیت زندگی ساکنان این شهرها محسوب گردد. به عبارت دیگر نگاه موردی به این مفاهیم به دلیل عمق مفهیم و ارتباط لایه‌های زیرین و روانشناختی آن‌ها با یکدیگر هم سبب دشواری تحقیقات جامع می‌شود و هم، وجود تنوع و پیچیدگی در ابعاد نیز مانع می‌شود محققین بتوانند بین آن‌ها مرز قائل شده و یا با پرداختن به چند شاخص، حدمطلوب عمق مطلب را حصول و تأیید نمایند. لذا در نظر گرفتن یک الگو و مدل غالبی که بتواند مرزهای عوامل کیفی را تعیین کرده و به محققان اطمینان دهد که نتایج تحقیق آن‌ها همه‌شمول و جامع است، حائز اهمیت می‌باشد.

در مورد شهر جدید رامشار به عنوان نمونه موردی نیز بایستی به این نکته اشاره کرد که در خصوص این شهر تعداد تحقیقات صورت گرفته بسیار اندک می‌باشد. یکی از تحقیقات، تحقیق (وارثی، اذانی، و حسینی، ۱۳۸۷) است که در آن به دلایل عدم جمعیت‌پذیری این شهر اشاره شده است. در این پژوهش آمده است که با عنایت به موقعیت ژئوپولیتیک منطقه سیستان، حفظ جمعیت به عنوان عامل اصلی برای تقویت مرزهای شرقی و حفظ تمامیت ارضی نقش آفرین بوده است، اما تحولات جمعیتی طی نیم دهه اخیر حاکی از خروج بخش قابل توجهی از جمعیت منطقه به خارج از سیستان بوده است، از طرفی درآمدهای حاصله از فعالیت‌های شهری کمتر در منطقه به کار گرفته شده و گرایش به سرمایه‌گذاری در خارج از منطقه نظیر شهر زاهدان و حتی مشهد زیاد بوده است. آن‌ها مهمترین عوامل در عدم جمعیت‌پذیری شهر جدید رامشار را به ترتیب موارد ذیل می‌دانند؛ ۱) تبدیل مراکز بخش‌ها به شهر در سطح منطقه سیستان که موجب جذب جمعیت منطقه و مانع از جمعیت‌پذیری شهر جدید رامشار گردیده است؛ ۲) کمبود امکانات در شهر جدید رامشار توسط ساکنان منطقه؛ ۳) تأخیر در آغاز عملیات اجرایی و روند کند ساخت و ساز در شهر جدید رامشار و بالتبع عدم استقرار واحدهای تولیدی و اشتغال‌زایی در راستای نقش شهر جدید؛ ۴) و در نهایت عدم تأمین آب شهر و ناتمام ماندن این پروژه.

به طور کل، مرور منابع در خصوص ارزیابی کیفیت زندگی در شهرهای جدید، نشان می‌دهد اگرچه در تحقیقات صورت گرفته در ادبیات کشور تلاش شده گام‌هایی در این زمینه برداشته شود و به علل عدم موفقیت ایجاد شهرهای جدید در مقیاس خرد و کلان یعنی دلایل هویتی، اجتماعی و فرهنگی پرداخته شود، اما به دو دلیل ضرورت انجام تحقیق با محتوای ارزیابی سطح کیفیت زندگی در شهرهای جدید کماکان وجود دارد؛ نخست اینکه، تحقیقات انجام شده هیچ‌کدام به طور مبسوط به موضوع ارزیابی کیفیت زندگی با در نظر گرفتن شاخص‌هایی همه‌شمول نپرداخته و هر یک تنها به بخشی از معیارها و شاخص‌های مطرح در این حوزه اشاره کرده‌اند. دیگر آنکه، این تحقیق سعی دارد مدلی ارائه کند که با وجود همه‌شمول بودن، امکان سطح‌بندی میزان کیفیت زندگی را فراهم کرده و بر این اساس ابزاری کارآمد در اختیار مدیران و برنامه‌ریزان فراهم کنند.

۴- مدل مفهومی پژوهش

مرور مبانی نظری پژوهش از نظر پیش‌بینی نظری و تجربی پژوهش نشان می‌دهد در زمینه مطالعات اجتماعی- فرهنگی در شهرهای جدید، مفاهیم متعددی قابل طرح هستند که تأثیر آنها بر برنامه‌ریزی در سطوح مختلف غیر قابل انکار است. هر یک از این مفاهیم در بخش‌های اساسی جمعیتی یک شهر جدید مانند جذب ماندگاری، پویایی، سازگاری، رشد و توسعه جمعیت نقش کلیدی دارند و در تمام برنامه‌ریزی‌های شهری در ابعاد مختلف، می‌بایست در بستر محیطی و فرهنگی مختص خود، مورد توجه قرار گیرند. شکل ۲، روابط مستخرج از مبانی نظری در مدل اولیه مفهومی پیشنهادی پژوهش در زمینه عوامل اجتماعی فرهنگی اثرگذار بر کیفیت زندگی در شهرهای جدید را نشان می‌دهد.

شکل ۲. روابط مستخرج از مبانی نظری در مدل اولیه پیشنهادی پژوهش

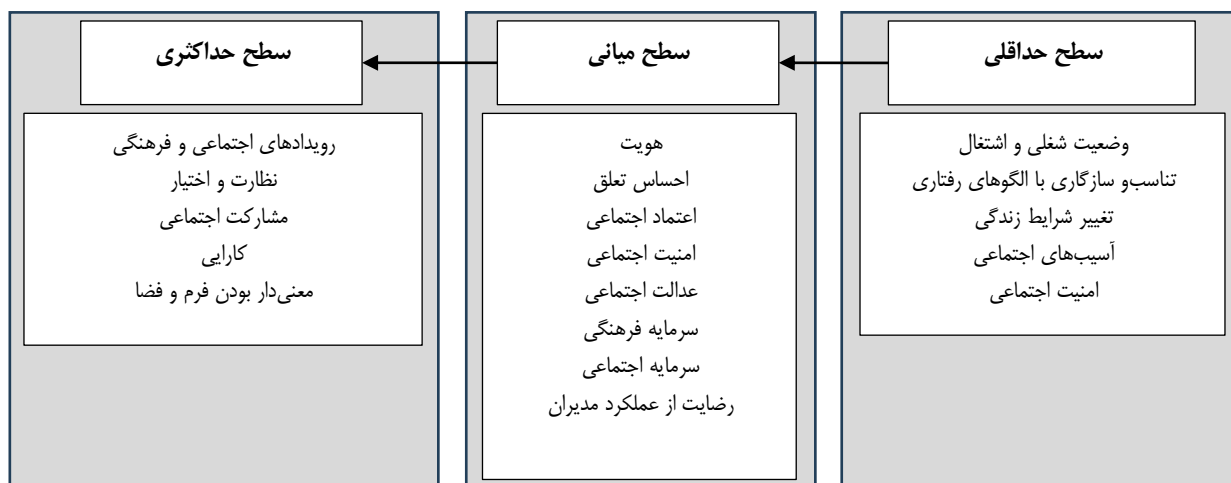
در این بخش از تحقیق، هرم سلسله مراتبی مازلو و سازه‌های اثرگذار بر کیفیت زندگی از نظر ابعاد اجتماعی و فرهنگی برای ۷ متخصص در زمینه برنامه‌ریزی شهری ارسال گردید و نظر مشورتی آن‌ها اخذ شد. بدین ترتیب که از آن‌ها خواسته شد تا به دسته‌بندی نیازها در هرم مازلو بر اساس سطوح سه‌گانه پیشنهادی در شکل ۲ پرداخته و همچنین با مقایسه دودویی میان سلسله مراتب نیازهای مازلو و سازه‌های مستخرج از مبانی نظری پژوهش به دسته‌بندی آن‌ها بپردازند. به عنوان مثال از نظر متخصصین وضعیت شغلی و اشتغال در سطح نیازهای فیزیولوژیک و از گروه نیازهای پایه جای گرفت. بدین ترتیب نتایج حاصل به شرح جدول ۲ ارائه گردید. لذا مانند هرم سلسله‌مراتبی مازلو، هفت سطح در نیازهای انسان قابل تشخیص و تفکیک است. از سوی دیگر نیز نیازها در یک جامعه به سه سطح حداقلی، میانی و حداکثری تفکیک شدند. لذا می‌توان مدل مفهومی پژوهش را مدلی سه‌پله‌ای معرفی نمود. در این صورت می‌توان شهرهای جدید در کشور را در سه گروه با عناوین شهرهای جدید با سطح حداکثری کیفیت زندگی، سطح میانی کیفیت زندگی و سطح حداقلی کیفیت زندگی دسته‌بندی نمود.

لذا در ادامه، برای سنجش کیفیت زندگی در هر شهر جدید، برای ارزیابی میزان تحقق هر یک از سازه‌ها در شهر مورد آزمون، بایستی یک رابطه دو دویی میان عوامل شناسایی شده و پله‌ها و سلسله‌مراتب هرم مازلو برقرار کرد. برای دستیابی به این دسته‌بندی، بایستی مدل جامع ارزیابی کیفیت زندگی در شهرهای جدید را در هر یک از آن‌ها مورد آزمون قرار داد و بر اساس سطح سازه‌های مورد تأیید توسط شهروندان، نوع سطح کیفیت زندگی را شناسایی کرد. بیشترین تعداد سازه‌های اثرگذار انتخاب شده از سوی ساکنین، تعیین‌کننده میزان نیازهای برآورده شده‌ی آنان و بالتبع قرارگیری در سطح کیفی زندگی خواهد بود. لذا همانطور که در شکل ۳، ارائه شده است، مدل ارزیابی کیفیت زندگی در شهرهای جدید بر پایه هرم مازلو از منظر ابعاد

اجتماعی و فرهنگی^۱ و بر اساس میزان حصول هر عامل از مدل مفهومی پژوهش، در هر یک از سطوح سه گانه فوق امکان سطح بندی شهرها فراهم می شود.

جدول ۲. سطح بندی کیفیت زندگی در شهرهای جدید بر اساس مقایسه تطبیقی با هرم مازلو

ردیف	سطح نیاز بر اساس هرم مازلو	سازه های کیفیت زندگی	سطح کیفی زندگی
۱	سطح حداقلی (نیازهای پایه)	نیازهای فیزیولوژیکی	وضعیت شغلی و اشتغال تناسب و سازگاری با الگوهای رفتاری تغییر شرایط زندگی
۲		نیاز به ایمنی و امنیت	آسیب های اجتماعی امنیت اجتماعی
۳		نیازهای عشق و تعلق	هویت احساس تعلق اعتماد اجتماعی
۴	سطح میانی (نیازهای روانشناختی)	نیازهای عزت نفس یا نفس	عدالت اجتماعی سرمایه فرهنگی سرمایه اجتماعی رضایت از عملکرد مدیران
۵		نیازهای خودشکوفایی	رویدادهای اجتماعی و فرهنگی نظارت و اختیار
۶	سطح حداکثری (نیازهای خودشکوفایی)	میل به دانستن و درک	مشارکت اجتماعی
۷		نیازهای زیبایی شناختی	کارایی معنی دار بودن فرم و فضا

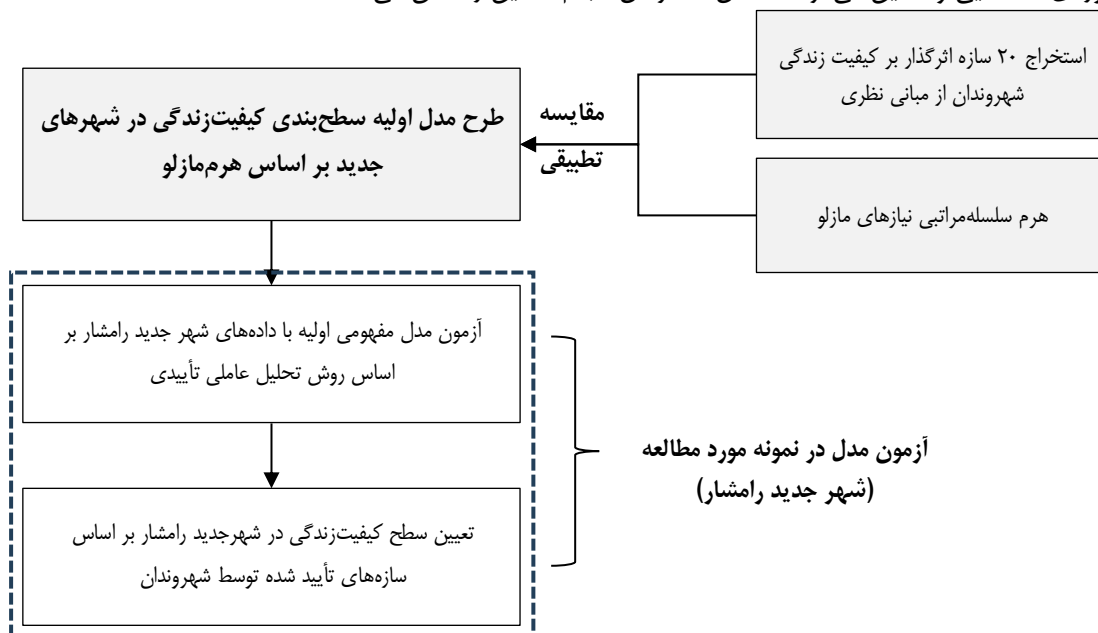
شکل ۳: مدل ارزیابی کیفیت زندگی در شهرهای جدید بر اساس میزان عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر کیفیت زندگی در شهرهای جدید کشور بر اساس هرم مازلو (MNQOLAM)

بنابراین در این پژوهش نتایج آزمون مدل اولیه ناشی از روابط مستخرج از مبانی نظری که در شکل ۲ نشان داده شده اند، بر اساس مدل مفهومی پژوهش که در شکل ۳ نشان داده شده، برای تعیین سطح کیفیت زندگی در شهر جدید رامشمار مورد بحث قرار خواهند گرفت.

¹. MNQOLAM: Maslow-based New Towns Quality of Life Assessment Model

روش پژوهش

هدف از انجام این تحقیق، مدل سازی ارزیابی کیفیت زندگی در شهرهای جدید از بعد اجتماعی و فرهنگی بر اساس سلسله مراتب مازلو است. برای این منظور، مقایسه تطبیقی سازه های ۲۰ گانه کیفیت زندگی در شهرهای جدید با سطح بندی نیازها در هرم مازلو، منجر به ارائه مدل اولیه ارزیابی کیفیت زندگی شهروندان در شهرهای جدید گردید. در ادامه داده های حاصل از آزمون سازه ها در نمونه مورد مطالعه سنجش و تحلیل می شود. بر این اساس شاخص های اثرگذار بر کیفیت زندگی شهروندان در نمونه موردی، شناسایی و تدقیق می گردند. شکل ۴، مراحل انجام تحقیق را نشان می دهد.

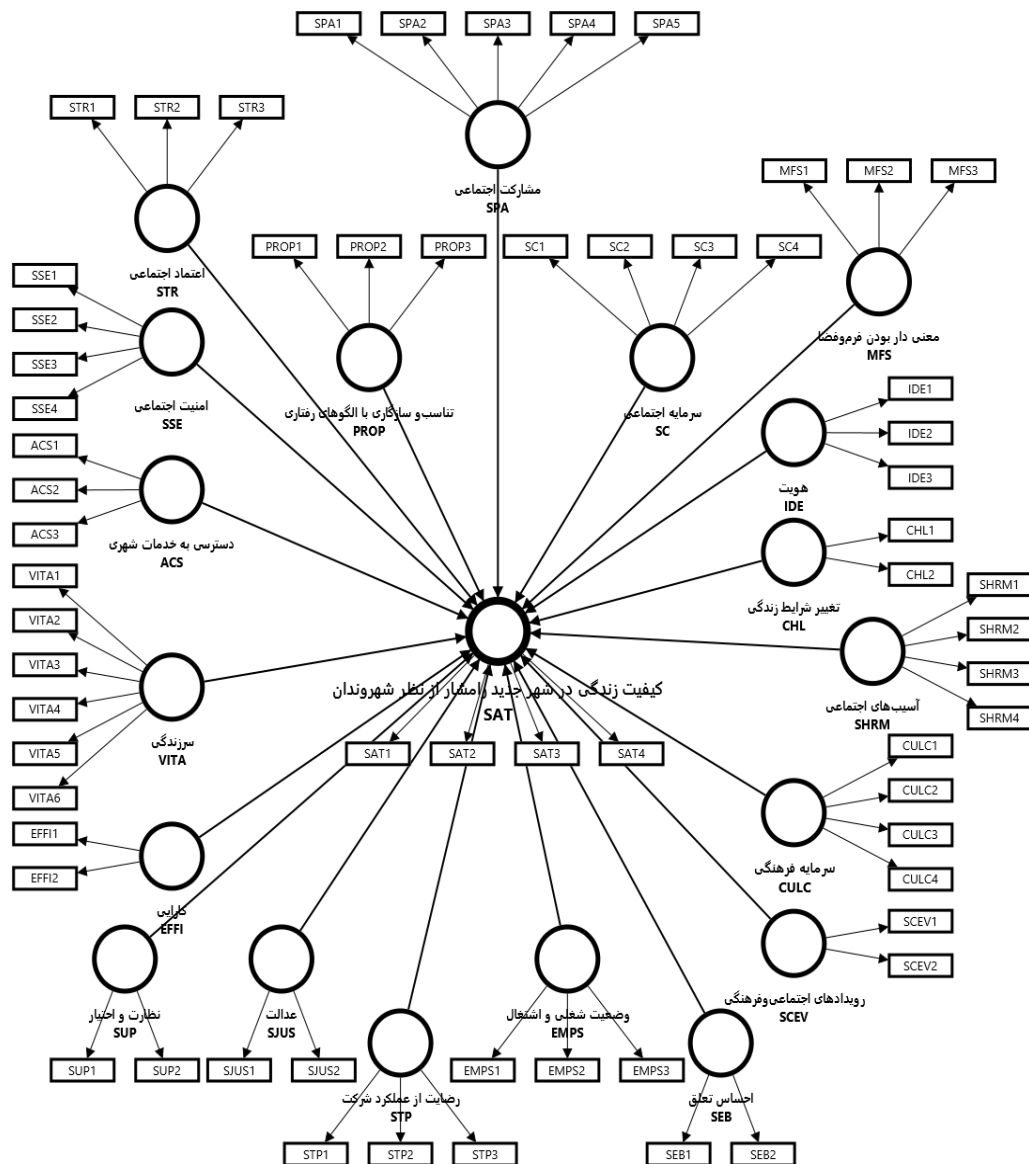

شکل ۴. مراحل انجام تحقیق

در مرحله شناسایی و تأیید سازه های اثرگذار در نمونه موردی از روش تحلیل عاملی تأییدی استفاده می شود. برای گردآوری داده ها در خصوص سازه های مدل پیشنهادی، بایستی سوالاتی طراحی شوند تا پوشش کاملی از شرح سازه ها داشته باشند. برای این منظور، حداقل بایستی برای هر سازه حداقل ۳ سوال طراحی شود به گونه ای که بتواند محتوای سازه را از نظر پرسش شوندگان مورد سنجش قرار دهد. بر این اساس، برای ۲۰ سازه مستخرج از مبانی نظری، ۶۴ سوال (گویه های پرسشنامه) طراحی گردید. برای آزمون روایی پرسش ها، پرسشنامه طراحی شده، از طریق ایمیل برای ۷ محقق در زمینه برنامه ریزی شهری با رویکرد و تجربه تحقیق در خصوص شهرهای جدید ارسال گردید. برخی از پرسش ها مورد بازنویسی و برخی نیز با پرسش های جدید جایگزین شدند. به طوری که پس از دو الی سه مرحله رفت و برگشت، متخصصین امر، با توجه به هدف پژوهش و شناخت از سازه های پژوهش، اذعان داشتند که پرسش ها می توانند محتوای هر سازه را پوشش دهند و روایی آن مورد تأیید است. این پرسش ها در شکل ۵، به صورت مستطیل های متصل به هر سازه نشان داده شدند.

در تکمیل پرسشنامه با توجه به تعداد کم خانوارهای ساکن در شهر جدید، محققین با مراجعه حضوری به منازل سعی در پوشش کامل جامعه آماری داشته به گونه ای که از هر خانوار یک پرسشنامه به دست آید. لذا از کل جامعه آماری که شامل ۱۵۵ خانوار ساکن در شهر جدید رامشمار (معاونت شهرسازی شرکت عمران شهر جدید رامشمار، ۱۴۰۳) بودند، ۱۳۷ خانوار به پرسشنامه پاسخ دادند که از این تعداد ۱۲۷ پرسشنامه قابل قبول شناسایی شدند، لذا نرخ بازگشت پرسشنامه برابر ۹۲ درصد بوده است. اگرچه الزامات مدل تحلیل عاملی برای حداقل رساندن نمونه آماری جهت رسیدن به کمترین مقادیر قابل قبول و معنادار بودن مدل عبارت است از ده برابر تعداد بیشترین سوال هایی که به یک سازه مربوط می شوند (مومنی، دشتی، بایرامزاده، و سلطان محمدی، ۱۳۹۲، ص. ۳۱). بیشترین تعداد سوال نیز مربوط به سازه «سرزندگی» است که شامل ۶ سوال می باشد. لذا

حداقل تعداد نمونه بایستی ۶۰ نفر باشد که با توجه به تعداد پرسشنامه‌های قابل قبول (۱۲۷ پرسشنامه)، حداقل حجم نمونه از مقدار مناسبی برخوردار است.

شکل ۵. سازه‌های ۲۰ گانه ارزیابی کیفی زندگی شهروندان در شهر جدید از نظر ابعاد اجتماعی و فرهنگی (مستطیل‌ها معرف پرسش‌های هر سازه هستند)

آزمون مدل با روش تحلیل عاملی تأییدی، با نرم‌افزار اسمارت پی.ال.اس^۱ انجام می‌شود. این روش در تحلیل داده‌های چند سازه‌ای از کارایی بالایی برخوردار است و امکان شناسایی و دسته‌بندی عوامل مؤثر را بر اساس بار عامل فراهم می‌کند (اسفیدانی و محسنین، ۱۳۹۳، ص. ۱۳۹). نرم‌افزار نیز بر پایه برآورد کمترین مجزورات با هدف اولیه بهینه ساختن تبیین واریانس در سازه‌های وابسته به مدل‌های معادلات ساختاری امکان تحلیل می‌دهد (ویزنی، چین، هنسلا، و ونگ، ۲۰۰۹، ص. ۶). در مدل حاصل از تحلیل سازه‌ها در این نرم‌افزار، امکان اولویت‌بندی سازه‌ها وجود دارد، لذا می‌توان در ارزیابی کیفیت زندگی شهروندان شهرهای جدید به مؤثرترین ابعاد اجتماعی و فرهنگی دست یافت.

^۱. Smart PLS

نتایج

مدل‌سازی تحلیل عاملی تأییدی به روش معادلات ساختاری، از دو نوع مدل، مدل اندازه‌گیری و مدل ساختاری تشکیل شده است. مدل اندازه‌گیری شامل سازه و پرسش‌های مربوط به آن است. مدل ساختاری نیز رابطه میان هر یک از سازه‌ها و یا مفهوم اساسی پژوهش که در اینجا، کیفیت زندگی شهروندان از نظر ابعاد اجتماعی و فرهنگی است را بررسی می‌کند. در این روش، مدل‌های اندازه‌گیری، مدل ساختاری و کیفیت نهایی مدل بررسی می‌شود و چنانچه در هر سه مرحله مورد تأیید قرار گیرد، نشان از درست بودن انتخاب سازه‌ها و گویه‌های وابسته به آن‌ها دارد.

۱. گام نخست؛ اعتبارسنجی مدل‌های اندازه‌گیری

ابتدا سازه‌های ۲۰ گانه در قالب یک مدل مطابق شکل ۵ در محیط نرم‌افزار اسمارت پی.ال.اس ۴ ترسیم می‌شود. برای اعتبارسنجی مدل‌های اندازه‌گیری بایستی پایایی، روایی همگرا و روایی واگرا آن‌ها بررسی شود. برای پایایی سازگاری درونی، سه معیار بار عاملی، ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی مورد سنجش قرار می‌گیرد (اسفیدانی و محسنین، ۱۳۹۳، ص. ۱۴۱) بار عاملی هر پرسش بر سازه متناظرش بایستی بیش از ۰/۷ باشد (فورنل و لارکر، ۱۹۸۱، ص. ۴۳). همانطور که در جدول ۳ نشان داده شده است، در این پژوهش این مقادیر از ۰/۷ تا ۱ متغیر هستند و این نشان می‌دهد که بار عاملی هر پرسش بر سازه مربوطه‌اش قابل قبول و مناسب است به جز دو پرسش (پرسش اول سازه مشارکت اجتماعی و اعتماد اجتماعی) که دارای مقادیر کمتر از ۰/۷ هستند.

جدول ۳. بار عاملی هر سوال بر سازه مربوطه‌اش

	SC		EMPS	SPA1	0.623	MFS3	0.721	SHRM4	0.224		VITA
SC1	0.787	EMPS1	0.941	SPA2	0.734		SSE		STR	VITA1	0.828
SC2	0.771	EMPS2	0.932	SPA3	0.781	SSE1	0.807	STR1	0.783	VITA2	0.828
SC3	0.592	EMPS3	0.746	SPA4	0.755	SSE2	0.634	STR2	0.889	VITA3	0.782
SC4	0.755		IDE	SPA5	0.786	SSE3	0.748	STR3	0.822	VITA4	0.742
	ACS	IDE1	0.703		CHL	SSE4	0.736		SUP	VITA5	0.748
ACS1	0.892	IDE2	0.748	CHL1	0.908		STP	SUP1	0.939	VITA6	0.706
ACS2	0.687	IDE3	0.907	CHL2	0.915	STP1	0.855	SUP2	0.926		PROP
ACS3	0.745		SAT		EFFI	STP2	0.910		SCEV	PROP1	0.825
	CULC	SAT1	0.769	EFFI1	0.892	STP3	0.685	SCEV1	0.898	PROP2	0.866
CULC1	0.851	SAT2	0.730	EFFI2	0.898		SHRM	SCEV2	0.920	PROP3	0.786
CULC2	0.888	SAT3	0.862		MFS	SHRM1	0.737		SEB		SJUS
CULC3	0.858	SAT4	0.757	MFS1	0.817	SHRM2	0.360	SEB1	1.000	SJUS1	0.884
CULC4	0.832		SPA	MFS2	0.828	SHRM3	0.929	SEB2	0.079	SJUS2	0.885

معیار قابل قبول بودن برای آلفای کرونباخ و معیار پایایی ترکیبی حداقل میزان ۰/۷ است (فورنل و لارکر، ۱۹۸۱، ص. ۴۴). بر اساس یافته‌ها ضریب آلفای کرونباخ تنها برای سازه‌های آسیب‌های اجتماعی و امنیت اجتماعی از ۰/۷ کمتر است. اما درباره شاخص پایایی ترکیبی، تمامی سازه‌ها از میزان قابل قبولی برخوردار هستند. برای تعیین روایی سازه‌های پژوهش روایی همگرا به کار می‌رود که از طریق تعریف میانگین واریانس استخراجی ارزیابی می‌شود (هیر، و همکاران، ۲۰۲۱، ص. ۲۳). این میزان نیز بایستی برای هر مدل اندازه‌گیری بیش از ۰/۵ باشد (هیر، و همکاران، ۲۰۲۱، ص. ۲۳). مطابق یافته‌های تحلیل، تمامی سازه‌های پژوهش مقدار مناسبی اتخاذ نموده‌اند. این مقادیر در جدول ۴ نشان داده شده‌اند.

جدول ۴: نتایج دو معیار آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی (پایایی) و میانگین واریانس استخراجی (روایی همگرا)				
سازه	علامت اختصاری	ضریب آلفای کرونباخ	ضریب پایایی ترکیبی	میانگین واریانس استخراجی
آسیب های اجتماعی	SHRM	0.434	0.708	0.565
احساس تعلق	SEB	0.764	0.739	0.503
اعتماد اجتماعی	STR	0.704	0.787	0.567
امنیت اجتماعی	SSE	0.401	0.697	0.514
تغییر شرایط زندگی	CHL	0.796	0.907	0.830
تناسب و سازگاری با الگوهای رفتاری	PROP	0.767	0.866	0.682
دسترسی به خدمات شهری	ACS	0.702	0.821	0.607
رضایت از عملکرد شرکت	STP	0.756	0.861	0.676
رویدادهای اجتماعی و فرهنگی	SCEV	0.791	0.905	0.827
سرزندگی	VITA	0.866	0.899	0.598
سرمایه اجتماعی	SC	0.711	0.773	0.564
سرمایه فرهنگی	CULC	0.882	0.917	0.735
عدالت	SJUS	0.721	0.878	0.782
مشارکت اجتماعی	SPA	0.765	0.825	0.586
معنی دار بودن فرم و فضا	MFS	0.696	0.832	0.624
نظارت و اختیار	SUP	0.850	0.930	0.870
هویت	IDE	0.724	0.832	0.626
وضعیت شغلی و اشتغال	EMPS	0.819	0.884	0.723
کارایی	EFFI	0.752	0.889	0.801
کیفیت زندگی در شهر جدید رامش از نظر شهروندان	SAT	0.751	0.843	0.576

برای روایی تشخیصی یا روایی واگرا نیز شاخص هتروتریت-مونوتریت^۱ نیز استفاده می شود، که به توانایی یک مدل برای تمایز بین سازه های مختلف اشاره دارد. اطمینان از روایی تشخیصی تضمین می کند که سازه های مدل به درستی از هم تمایز یافته اند و به طور واضح مفهوم خاص خود را اندازه گیری می کنند. این میزان با آستانه ۰/۹ قابل پذیرش است (حاتمی و دیگران، ۲۰۲۵) و مقادیر مربوط به آن در این تحقیق در جدول ۵ آمده است.

¹ . Heterotrait-Monotrait (HTMT)

[illegible]

۲. گام دوم؛ بررسی مدل ساختاری

برای این منظور بایستی مراحل زیر به ترتیب انجام شود.

۱- ارزیابی مدل ساختاری برای مسأله هم خطی

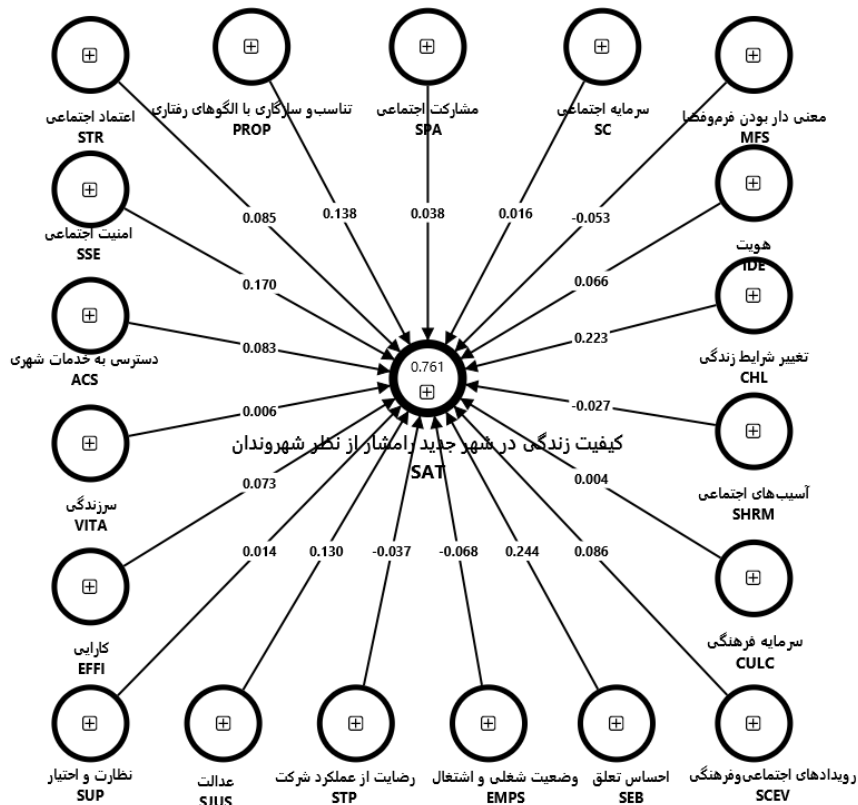
۲- ارزیابی معناداری و تناسب روابط مدل ساختاری

۳- ارزیابی سطح R^2

۴- ارزیابی اندازه اثر f^2

۵- ارزیابی تناسب پیش بین Q^2 (آذر و غلامزاده، ۱۳۹۵: ۲۱۲).

برای ارزیابی هم خطی، از شاخص عامل تورم واریانس (VIF) استفاده می شود. در این شاخص، همبستگی بالا میان دو متغیر پنهان که هم خطی نامیده می شود، نشان می دهد از نظر روش شناختی و تفسیری مشکلی وجود دارد. بر این اساس هم خطی بین متغیرهای پنهان بایستی بیشتر از $0/2$ و کمتر از 5 باشد (هیر، و همکاران، ۲۰۲۱، ص. ۴۲). نتایج حاصل از تحلیل نشان می دهد این میزان برای تمامی سازه در حد قابل قبول بوده است. در مرحله دوم، ضرایب مسیر مورد بررسی قرار می گیرند. ضرایب مسیر دارای روابط استاندارد بین -1 و $+1$ هستند که ضرایب نزدیک به $+1$ روابط مثبت قوی (و برعکس برای مقادیر منفی) را نشان می دهند. ضرایب مسیر به دست آمده در شکل ۶ نشان داده شده اند.

شکل ۶. ضرایب مسیر روابط در مدل پیشنهادی

معناداری یک ضریب مسیر، بستگی به خطای معیار آن دارد. برای تعیین معناداری بایستی مقایسه ای بین میزان t و میزان بحرانی رابطه میان هر سازه با سازه اصلی صورت گیرد. این میزان در جدول ۶ نشان داده شده است. وقتی مقدار t بیشتر از مقدار بحرانی باشد، گفته می شود که ضریب در سطح احتمال خطای معین (سطح معناداری) معنادار است. مقادیر بحرانی رابج $1/65$ (در سطح خطای 10%)، $1/96$ (سطح خطای 5%) و $2/57$ (سطح خطای 1%) هستند (هیر، و همکاران، ۲۰۲۱، ص. ۱۱۲). در این جدول نشان داده شده است که مقادیر t در هفت رابطه در سطح معناداری قرار دارند، بنابراین آن رابطه ها تأیید می شوند.

ضرایب مسیر در مدل ساختاری ممکن است معنادار باشند، اما اندازه آن‌ها می‌تواند به اندازه‌ای کوچک باشد که محقق را خاطر جمع نکند. تحلیل اهمیت نسبی روابط برای تفسیر نتایج و نتیجه‌گیری مهم است. به طوری که اگر ضریب مسیری بزرگتر از دیگری باشد، اثر آن بر سازه‌ی درون‌زا (سازه‌ای که جهت فلش به سمت آن است) بیشتر است. به این ترتیب می‌توان اولویت‌بندی نقش سازه‌ها را در مدل مفهومی پیشنهادی تعیین کرد. در پژوهش حاضر سازه‌ی «تغییر شرایط زندگی» بیشترین و سازه‌ی «آسیب‌های اجتماعی» کمترین اهمیت و اثرگذاری را بر روی سازه‌ی «کیفیت زندگی در شهر جدید رامشمار از نظر شهروندان» دارند.

در مرحله سوم، ضریب تعیین (مقدار R^2) مدنظر قرار می‌گیرد. این شاخص برای دقت پیش‌بینی مدل به کار می‌رود. این مقدار در مطالعات عموماً برابر ۰/۷۵، ۰/۵۰ و یا ۰/۲۵ برای سازه‌های به ترتیب قابل توجه، متوسط و ضعیف در نظر گرفته می‌شود (آذر و غلامزاده، ۱۳۹۵، ص. ۲۱۹). نتایج تحلیل با نرم‌افزار این مقدار را برابر ۰/۷۱۹ محاسبه کرده است که نشان می‌دهد، دقت پیش‌بینی مدل بیش از حد متوسط و قابل قبول است. برای دقت پیش‌بینی، محققان باید مقدار Q^2 را نیز بررسی کنند. این شاخصی برای تناسب پیش‌بینی مدل است. این شاخص برای سازه درون‌زای مدل به کار می‌رود. مقادیر ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ به ترتیب نشان می‌دهند که یک سازه برون‌زا دارای تناسب پیش‌بین کوچک، متوسط و بزرگ برای یک سازه درون‌زای معین است (آذر و غلامزاده، ۱۳۹۵، ص. ۲۲۷). در سازه کیفیت زندگی در شهر جدید رامشمار از نظر شهروندان که این مقدار برابر ۰/۴۲ است، نشان دهنده‌ی تناسب پیش‌بین بزرگ در مدل است. در مرحله چهارم، اندازه اثر (f^2) برای سازه‌های درون‌زا محاسبه می‌شود. این شاخص نشان می‌دهد هنگامی که یک سازه برون‌زای معین از مدل حذف می‌شود، اینکه آیا سازه‌ی حذف شده اثر قابل توجهی بر سازه‌های درون‌زا دارد یا خیر. مقادیر ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ برای اندازه اثر، به ترتیب اثرات کوچک، متوسط و بزرگ را نشان می‌دهند (هیر، ۱۳۹۵، ص. ۲۱۹) که در تمامی سازه‌ها این مقدار کمتر از ۰/۰۸ است و اثراتی کمتر از متوسط و در حد کوچک دارند.

جدول ۶. نتایج آزمون مدل با روش مدل‌سازی معادلات ساختاری

سازه	شاخص تورم واریانس	ضریب مسیر	مقدار t	سطح خطا	تأیید و رد رابطه	R2	F2	Q2
آسیب‌های اجتماعی	۱/۲۸۲	۰/۰۲۷-	۲/۵۲۸	***	تأیید	-	۰/۰۰۲	-
احساس تعلق	۲/۷۶۰	۰/۲۴۴	۰/۳۶۰	-	رد	-	۰/۰۹۰	-
اعتماد اجتماعی	۲/۴۹۰	۰/۰۸۵	۲/۴۹۰	**	تأیید	-	۰/۰۱۲	-
امنیت اجتماعی	۱/۸۸۸	۰/۱۷۰	۱/۹۶۵	**	تأیید	-	۰/۰۶۴	-
تغییر شرایط زندگی	۲/۴۲۸	۰/۲۲۳	۲/۷۲۸	***	تأیید	-	۰/۰۸۶	-
تناسب و سازگاری با الگوهای رفتاری	۲/۵۳۴	۰/۱۳۸	۱/۶۷۴	*	تأیید	-	۰/۰۳۱	-
دسترسی به خدمات شهری	۱/۶۶۳	۰/۰۸۳	۱/۲۵۵	-	رد	-	۰/۰۱۸	-
رضایت از عملکرد شرکت	۳/۳۰۱	-۰/۰۳۷	۰/۳۳۴	-	رد	-	۰/۰۰۲	-
رویدادهای اجتماعی و فرهنگی	۲/۳۸۳	۰/۰۸۶	۱/۱۰۸	-	رد	-	۰/۰۱۳	-
سرزندگی	۲/۷۶۸	۰/۰۰۶	۰/۰۵۹	-	رد	-	۰/۰۰۰	-
سرمایه اجتماعی	۲/۱۳۱	۰/۰۱۶	۰/۲۱۷	-	رد	-	۰/۰۰۱	-
سرمایه فرهنگی	۲/۲۹۸	۰/۰۰۴	۰/۰۶۴	-	رد	-	۰/۰۰۰	-
عدالت	۲/۵۸۷	۰/۱۳۰	۱/۶۴۹	*	تأیید	-	۰/۰۲۷	-
مشارکت اجتماعی	۲/۱۴۴	۰/۰۳۸	۰/۵۰۲	-	رد	-	۰/۰۰۳	-
معنی دار بودن فرم و فضا	۲/۴۶۶	۰/۰۵۳-	۰/۵۸۶	-	رد	-	۰/۰۰۵	-

سازه	شاخص تورم واریانس	ضریب مسیر	مقدار t	سطح خطا	تأیید و رد رابطه	R2	F2	Q2
نظارت و اختیار	۲/۹۵۲	۰/۰۱۴	۰/۱۴۸	-	رد		۰/۰۰۰	-
هویت	۲/۳۶۹	۰/۰۶۶	۰/۶۸۵	-	رد		۰/۰۰۸	-
وضعیت شغلی و اشتغال	۲/۰۰۷	۰/۰۶۸-	۱/۷۳۸	*	تأیید		۰/۰۱۰	-
کارایی	۳/۴۹۸	۰/۰۷۳	۰/۶۴۹	-	رد		۰/۰۰۶	-
کیفیت زندگی در شهر جدید رامشار از نظر شهروندان	-	-	-			۰/۷۱۹	-	۰/۴۲

*مقدار بحرانی ۱/۶۵ در سطح خطای ۱۰٪، **مقدار بحرانی ۱/۹۶ در سطح خطای ۵٪، ***مقدار بحرانی ۲/۵۲ در سطح خطای ۱٪

۳. گام سوم؛ برازش کلی مدل

در سومین مرحله میزان برازش کلی مدل محاسبه می شود که یک معیار قابل قبول برای تأیید مدل نظری تدوین شده با استفاده از داده های گردآوری شده می باشد (داوری و رضازاده، ۱۳۹۳). (وتزل، ادکرکن-شرودر، و ون این^۱، ۲۰۰۹) میزان به دست آمده برای GOF را در به سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ دسته بندی کرده است که به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی شناخته شده اند. بنابراین بدست آمدن مقدار ۰/۶۹ برای GOF در مورد مدل پژوهش حاضر، برازش بسیار مناسب بوده و مدل مفهومی پیشنهاد شده مورد تأیید قرار می گیرد.

به طور کلی، با توجه به کیفیت مناسب مدل های اندازه گیری، مدل ساختاری و همچنین برازش بسیار مناسب مدل، می توان نتیجه گرفت که تحلیل عاملی تأییدی برای این پژوهش نشان می دهد که گویه های پرسشنامه مورد نظر می توانند عامل های تعیین شده و یا سازه های پیشنهادی را تبیین کنند.

بحث و نتیجه گیری

هدف از انجام این پژوهش مدل سازی ارزیابی کیفیت زندگی در شهرهای جدید از بعد اجتماعی و فرهنگی بر اساس سلسله مراتب مازلو است. با وجود انجام پژوهش های بسیاری در زمینه کیفیت زندگی شهروندان در شهرهای جدید به ویژه از نظر مسائل اجتماعی و فرهنگی، تعداد تحقیقاتی که اولاً به صورت جامع تمامی عوامل و زمینه های اجتماعی و فرهنگی این سکونتگاه ها را از نگاه شهروندان به صورت یکجا بررسی کرده باشند و سعی در ایجاد یک مدل از اثرگذارترین عوامل بر کیفیت زندگی آن ها داشته باشند اندک است (گولانی و پرس من، ۱۹۷۴؛ مارانز، استیمون، و وبستر، ۲۰۲۴؛ زبردست و بنی عامریان، ۱۳۸۸؛ طاهرطلوع دل و حیدری پور، ۱۴۰۱) و همچنین تاکنون تحقیقی که به سطح بندی کیفیت زندگی ساکنان در شهرهای جدید پرداخته باشد و مدلی برای آن ارائه کرده باشد، ملاحظه نشده است.

تحقیق حاضر از سه ویژگی برخوردار است که نتایج آن را حائز اهمیت می سازد. (۱) در این تحقیق شمول کامل متغیرها و عواملی که در مبانی نظری و ادبیات تحقیق در این حوزه ارائه شده، لحاظ شده است و این امر نیز جامع بودن مدل را تضمین می کند. (۲) این تحقیق جهت امکان بخشی به سطح بندی کیفیت زندگی در شهرهای جدید مبتنی بر عوامل متنوع و جامع، با استفاده از یک قالب جهان شمول، یعنی هرم سلسله مراتبی مازلو، الگو و سطح بندی را به گونه ای محقق می سازد که نه تنها دسته بندی جامع بلکه سلسله مراتبی از عوامل اثرگذار بر کیفیت زندگی شهروندان از سطوح فیزیولوژیک تا روانشناختی (سطوح پایین تا بالای هرم) فراهم شود و همچنین مبنایی برای درک ضرورت و اهمیت پرداختن به عوامل اثربخش در کیفیت زندگی ساکنین شهرهای جدید و همچنین نوع رویکرد اتخاذی در این زمینه باشد. (۳) این پژوهش به آزمون مدل پیشنهادی و تعیین

¹. Wetzels, Odekerken-Schröder, & Van Oppen

سطح زندگی شهروندان در شهر جدید رامشار به گونه‌ای پرداخته که پوشش کاملی از خانوارهای ساکن در شهر جدید رامشار صورت گرفته است و تلاش شده حجم نمونه آماری با جامعه آماری برابری داشته باشد و بدین ترتیب بیشترین دقت در تحلیل حاصل گردد. امری که در سایر تحقیقات به دلیل حجم زیاد جامعه آماری، به عدد مورد محاسبه برای حجم نمونه بسنده می‌شود. بر این اساس نتایج پژوهش در سه بخش قابل بحث و بررسی است:

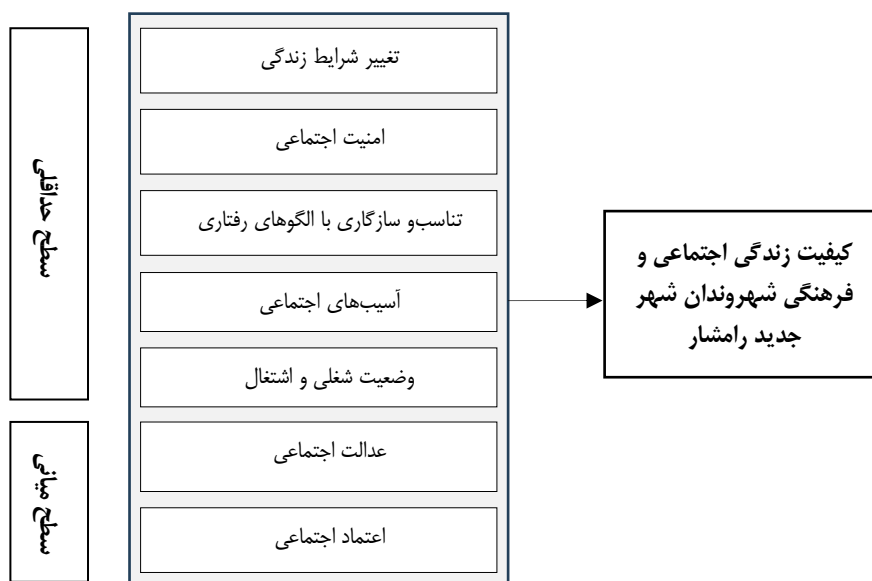
۱. مدل سازی ارزیابی کیفیت زندگی در شهرهای جدید با تأکید بر ابعاد اجتماعی و فرهنگی بر اساس مدل مازلو

برای مدل سازی کیفیت زندگی در شهرهای جدید با تأکید بر ابعاد اجتماعی و فرهنگی بر اساس مدل مازلو، سازه‌های اثرگذار بر کیفیت زندگی از نظر ابعاد اجتماعی و فرهنگی برای ۷ متخصص در زمینه برنامه‌ریزی شهری ارسال گردید و نظر مشورتی آن‌ها اخذ شد. بدین ترتیب سطوح سه‌گانه‌ای به دست آمد که با مقایسه دودویی میان سلسله مراتب نیازهای مازلو و سازه‌های مستخرج از مبانی نظری پژوهش ایجاد شدند. این سطح بندی در مدل مفهومی پژوهش در شکل ۳ حاصل شد.

۲. شناسایی سازه‌های اثرگذار بر کیفیت زندگی شهروندان شهر جدید رامشار از نظر ابعاد اجتماعی و فرهنگی

همانطور که پیش از این نیز ذکر شد، به منظور جلوگیری از اعمال نظر و سلیقه محقق در انتخاب سازه‌های اثرگذار بر کیفیت زندگی شهروندان از منظر ابعاد اجتماعی - فرهنگی، تلاش شد تا سازه‌های مستخرج از ادبیات تحقیق در تحلیل دخالت داده شوند. سپس بر اساس نمره‌ای که پرسش شوندگان (شهروندان شهر جدید رامشار) به سوالات دادند، روابط مربوط به سازه‌های حائز اهمیت از نظر آنان مورد تأیید و شناسایی قرار گرفت. بررسی نتایج تحلیل بر روی روابط پیشنهادی در مدل سازی معادلات ساختاری به روش تحلیل عاملی تأییدی نشان می‌دهد، از بین ۲۰ رابطه پیشنهاد شده، تنها ۷ رابطه مورد تأیید قرار گرفته‌اند. لازم به ذکر است در تمامی عوامل فوق، محقق فرض رابطه مثبت بین عامل قابل مشاهده یا متغیر مستقل و عامل پنهان یا متغیر وابسته (کیفیت زندگی در شهر جدید رامشار از نظر شهروندان) را در نظر گرفته است.

سازه‌های حذف شده بدون اثر و یا دارای اثر ناچیزی می‌باشند. در تشریح این موضوع می‌توان دلایل متفاوتی را مطرح کرد؛ نخست آنکه، برخی سازه‌ها از نظر ابعاد اجتماعی و فرهنگی زمانی قابلیت طرح دارند که جامعه از حداقل‌هایی بهره‌مند باشد، به عنوان مثال رد شدن عامل «هویت» در این جامعه بدان دلیل است که از زمان اسکان شهروندان مدت زمان زیادی نمی‌گذرد و تنوع خواستگاه جمعیت اسکان داده شده سبب شده است که مفهوم هویت در این جامعه قابل طرح نباشد، زیرا هویت «بخشی از شخصیت وجودی هر انسان است» (شاطریان، سهراب زاده، امامعلی زاده، و حسینی زاده، ۱۳۹۶، ص. ۱۱۳) و این امر در مفهوم مکانی نیازمند گذر زمان و شکل گیری شخصیت وجودی در مکان جدید است، در حالیکه این مفهوم هنوز در نگاه شهروندان شهر رامشار تعریف نشده است. شکل ۷ سازه‌های اثربخش و تأیید شده بر کیفیت زندگی در شهر جدید رامشار از نظر شهروندان را نشان می‌دهد. علاوه بر این بر اساس ضریب مسیر به دست آمده در نتایج تحلیل میان هر متغیر مستقل و متغیر وابسته، میزان اهمیت و اثرگذاری آن عامل در کیفیت سنجش کیفیت زندگی نیز تعیین شد و در شکل ۷، بر اساس این، ارائه شده‌اند.

شکل ۷. اولویت‌بندی سازه‌های اثربخش بر حس برخورداری از کیفیت زندگی در شهر جدید رامشار از نظر شهروندان

در ادامه شرح مختصری به هر یک از سازه‌های اثربخش بر حس برخورداری از کیفیت زندگی ساکنان شهر جدید رامشار پرداخته خواهد شد.

• تغییر شرایط زندگی

مفهوم تغییر شرایط زندگی، با بیشترین ضریب مسیر ۰.۲۲۳ اولویت نخست را در میان روابط تأیید شده به خود اختصاص داده است. این مفهوم با طرح پرسش‌هایی در خصوص میزان افزایش کیفیت زندگی شهروندان پس از مهاجرت به شهر جدید به دنبال درک آنان از افزایش کیفیت سطح زندگی‌شان نسبت به شرایط پیش از مهاجرت دارد. به دست آوردن رتبه نخست در میان بیست مفهوم مورد سنجش از نظر شهروندان نشان می‌دهد که برخلاف نظر بسیاری از تحقیقات منتشر شده در خصوص پایین بودن سطح کیفیت زندگی در شهرهای جدید (پراتومو، سامسورا، و ون در کراین، ۲۰۲۲؛ شاهین، ۱۴۰۰؛ مرصوصی، فرهودی، و لاجوردی، ۱۳۹۴) شهروندان این شهر نظر مخالفی دارند. از جمله دلایل آن را می‌توان به تفاوت در نگرش میان سطح کیفیت زندگی در نگاه برنامه‌ریزان و مدیران که به استانداردهای زندگی در یک محیط شهری توجه دارند با نگاه ساکنینی که در محیط واقعی در حال زندگی هستند، نسبت داد. نتایج نشان می‌دهد شهروندان رامشار این مهاجرت را نوعی افزایش سطح کیفی زندگی می‌دانند. از آنجاکه بر اساس مطالعات میدانی، مبدأ مهاجرت غالب ساکنین فعلی شهر جدید رامشار، سکونتگاه‌های روستایی در حال تخریب در منطقه و یا افراد تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی و اداره بهزیستی استان می‌باشند. لذا زندگی فعلی آنان در قیاس با محل زندگی پیشین، نوعی ارتقا محسوب می‌گردد.

• امنیت اجتماعی

دومین رتبه در مفاهیم مطرح از نگاه ابعاد اجتماعی و فرهنگی به امنیت اجتماعی با ضریب ۰/۱۷ اختصاص پیدا کرده است. این امر نشان می‌دهد از نظر ساکنین شهر جدید رامشار، میزان احساس آرامش و خاطر جمع بودن در هنگام حضور در فضاهای شهر، میزان بسیار اندک وقوع سرقت و آمار درگیری و نزاع در شهر سبب شده که آن‌ها امنیت شهر جدید را نسبت به سایر سکونتگاه‌های مدنظرشان بیشتر ارزیابی کنند. این در حالی است که غالباً امنیت اجتماعی در شهرهای جدید در نتایج ارائه شده در سایر تحقیقات در سطح پایین و آسیب‌پذیری گزارش شده است از جمله (کاوسی و همکاران، ۱۴۰۲؛ میرزایی، ۱۳۹۵؛ ولایی، ۱۴۰۳). بنابراین می‌توان علت این تفاوت در نتایج را در این دانست که ساکنان مواردی همچون «حضور مستمر نیروهای امنیتی در شهر و گشت‌زنی‌های مداوم آنان، پایش تصویری فضاهای عمومی شهر» را از جمله دلایل وجود حس امنیت بالا دانسته‌اند. از

سوی دیگر، فاصله‌ی جغرافیایی میان شهر جدید رامشمار و سکونتگاه‌های پیرامونی نیز سبب شده ارتباط درونی افراد در شهر بسیار بیشتر از ارتباط آن‌ها با سکونتگاه‌های اطراف گردد. لذا آنان در پرسش‌های مربوط به حس امنیت امتیاز بالایی به پرسش‌های مربوط به سنجش میزان امنیت داده‌اند.

• تناسب و سازگاری با الگوهای رفتاری

یکی از مفاهیم مطرح در نظر لینچ در خصوص کیفیت زندگی در شهر، سازگاری فضاهای شهری با الگوهای رفتاری است. پاسخگویی معابر و فضاهای شهری در رفع نیازهای اجتماعی و فرهنگی و همچنین نیازهای روزمره آن‌ها و به طور کل همخوانی با سبک زندگی شهروندان از مواردی است که در این سازه با ضریب مسیر ۰/۱۳۷، مطرح بوده و تأیید فرضیه پژوهش مبنی بر اثر مثبت تناسب و سازگاری با الگوهای رفتاری بر کیفیت زندگی شهروندان از دید اجتماعی و فرهنگی نشان می‌دهد، طراحی معابر و فضاهای شهری به‌گونه‌ای است که مورد پذیرش اکثریت افراد جامعه قرار گرفته است. در سایر تحقیقات نتایج متفاوتی حاصل شده است. مثلاً (یوسف پور و همکاران، ۲۰۲۳) اگرچه شدت اثر این سازه را بالا می‌دانند اما معتقدند عدم تطابق الگوهای رفتاری ساکنان (مهاجران با پیشینه‌های متفاوت) با ساختار کالبدی و کارکردی طراحی‌شده در پردیس منجر به پراکندگی هویتی و کاهش احساس تعلق آنان شده‌اند.

• عدالت اجتماعی

عدالت به عنوان چهارمین مفهوم در نظر شهروندان شهر جدید رامشمار با ضریب مسیر ۰/۱۳، نقش خود را به عنوان یکی از مفاهیم اثرگذار بر ابعاد اجتماعی و فرهنگی کیفیت زندگی ایفا می‌کند. این مفهوم که در بردارنده امکان بهره‌برداری از تمامی امکانات شهر برای تمامی شهروندان است به چگونگی توزیع خدمات و تسهیلات شهری میان شهروندان اشاره دارد. این امر به دلیل برنامه‌ریزی از پیش تعیین شده در شهر جدید و رعایت سلسله مراتب توزیع خدمات شهری، ناحیه‌ای و محلی قابل توجیه می‌باشد. اگرچه بر اساس مطالعات میدانی محققین، سطح و میزان خدمات شهری و محله‌ای بر اساس استانداردهای برنامه‌ریزی شهری، بسیار اندک است، اما به لحاظ موقعیت طراحی و جانمایی خدمات، دسترسی ساکنین به آن‌ها عادلانه است. (چاوشی و همکاران، ۲۰۲۵) نیز اگرچه شدت اثر این عامل را در کیفیت زندگی ساکنان بالا ارزیابی کرده است، اما وضعیت آن در حال حاضر دچار ضعف است.

• اعتماد اجتماعی

در رده‌بندی مفاهیم اثرگذار بر کیفیت زندگی شهروندان شهر جدید از منظر ابعاد اجتماعی و فرهنگی، اعتماد اجتماعی با ضریب مسیر ۰/۰۸۵ و با شمول مواردی همچون اعتماد به افراد و همسایگان در واحد محله، اعتماد به مدیران و مسئولان شهرداری و سایر ادارات و سازمان‌های خدمات‌رسان شهری اگرچه به عنوان یک مفهوم اثربخش شناسایی شده است، اما جایگاه پایینی به خود اختصاص داده است. مرور ادبیات نشان از مغایرت میان نتایج دارد، به عنوان مثال نتایج تحقیق (فروزانگهر، ۲۰۲۲) با نتایج تحقیق پیش‌رو همخوان است، در حالی که (چاوشی و همکاران، ۲۰۲۵) اعلام می‌دارد، سازه‌ی اعتماد اجتماعی در بررسی کیفیت زندگی از منظر ابعاد اجتماعی فرهنگی، جایگاه نسبتاً مطلوبی و بالایی دارد. لذا به نظر می‌رسد علت مغایرت میزان اثربخشی سازه اعتماد اجتماعی در بستر شهرها متفاوت است. در خصوص رامشمار برداشت‌های میدانی و صاحبه با مدیران شرکت عمران و شهروندان نشان داد، عدم تحقق برنامه‌های پیش‌بینی شده برای شهر جدید در بازه‌های زمانی مشخص که ناشی از تغییر در سیاست‌های مدیریتی، تغییر در سیستم حاکمیتی و جابجایی مدیران شهری در بازه‌های زمانی انتخابات نمایندگان مجلس و وزرای مربوط به هر یک از ادارات و سازمان‌ها می‌باشد، در این امر اثرگذار بوده است. لذا این موارد در کنار عدم تخصیص بودجه‌های پیش‌بینی شده از سوی دولت و یا بخش خصوصی، در درازمدت اعتماد شهروندان را به سیستم‌های حاکمیتی و مدیریتی شهر کاهش داده است.

• وضعیت شغلی و اشتغال

در میان روابط پیش‌بینی شده، دو مورد اگرچه معنادار شناخته شدند و مورد تأیید قرار گرفتند، اما ضریب مسیر آن‌ها منفی بود. این شرایط در سازه وضعیت شغلی و اشتغال، بدان معناست که اگرچه این سازه بر درک شهروندان از کیفیت زندگی‌شان از نظر

اجتماعی و فرهنگی اثرگذار است، اما این اثر در شرایط موجود، جهت معکوس دارد و نقش منفی در درک آنان از شرایط زندگی شان دارد. در واقع شرایط شغلی آن ها نشان می دهد که آنان وقتی به سطح کیفی زندگی خود از نگاه وضعیت اشتغال خود می اندیشند، احساس نارضایتی داشته و سطح آن را پایین می دانند. این امر نه تنها در مطالعات پیشین نیز (حمیدرضا وارثی و کمالی باغراهی، ۱۳۹۴؛ ویسی ناب، بابایی اقدام، و قربانی، ۱۳۹۷) مورد تأیید قرار گرفته است، بلکه بر اساس برداشت های میدانی و مصاحبه با شهروندان نیز از سوی ایشان قرار گردید. عدم رضایت ساکنین از تعداد و تنوع مشاغل ایجاد شده و همچنین حجم سرمایه گذاری جهت ایجاد مشاغل جدید در شهر جدید عواملی هستند که شهروندان امتیاز پائینی به آن ها داده اند. این امر زمانی قابل درک تر می شود که در نقش اولیه شهر جدید، صنعتی شدن و عملکرد قطب صنعتی در مقیاس منطقه سیستم مدنظر بوده است و شهروندان با امید به دست آوردن موقعیت شغلی به این شکل کوچ داده شده اند، لذا نبود هیچگونه واحد صنعتی فعال و لزوم مهاجرت های دوره ای و فصلی به شهرهای درون و بیرون از استان نشان می دهد آنچه که شهروندان به امید دست یافتن به آن یعنی اشتغال پایدار در این شهر اسکان یافته اند، محقق نشده و این امر سبب اثر منفی بر درکشان از کیفیت زندگی شان گشته است.

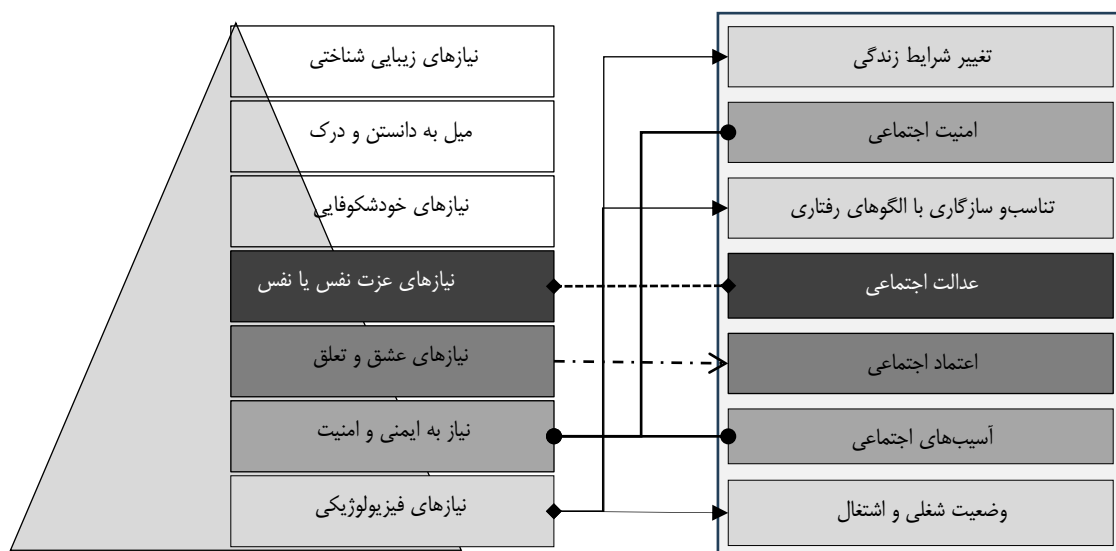
• آسیب های اجتماعی

همانطور که در نتایج تحلیل نیز آمده است ضریب مسیر منفی، نشان می دهد اثر وضعیت آسیب های اجتماعی بر کیفیت زندگی شهروندان از دید اجتماعی و فرهنگی معکوس است. این بدان معناست که با افزایش آسیب های اجتماعی، کیفیت زندگی به ویژه از منظر ابعاد اجتماعی و فرهنگی نیز کاهش خواهد یافت. این سازه نیز در نتایج این تحقیق و سایر تحقیق های منتشر شده (ذاکری هامانه، افشانی، و عسکری ندوشن، ۱۳۹۰، ص. ۹۸؛ عشایری، نصیری، و ولی زاده، ۱۴۰۴، ص. ۶) تأیید شده است. نتایج تحقیق نشان می دهد شهروندان شهر جدید رامشمار از آسیب های اجتماعی بسیاری رنج می برند که بر کیفیت زندگی آن ها اثر سو برجا می گذارد. بر اساس مشاهدات میدانی و مصاحبه با شهروندان، این عوامل به دلایلی همچون سفرهای فصلی و طولانی مدت سرپرست خانوار (غالباً مردها) به سایر شهرها و سکونت همسر و فرزندان وی در محدوده ای با حداقل امکانات آموزشی، درمانی، حمل و نقل عمومی و تجاری و دوری از شهر مجاور سبب شکننده بودن شرایط اجتماعی خانوار شده است. این آسیب های اجتماعی غالباً ریشه در آسیب های اقتصادی نیز دارند. به طور کل، عوامل اقتصادی و اجتماعی بر روی یکدیگر اثرات پیچیده و چندبعدی دارند (شاه آبادی و ارغند، ۱۳۹۶، ص. ۱۱۲).

۳. تعیین سطح کیفیت زندگی در شهر جدید رامشمار بر اساس مدل ارزیابی کیفیت زندگی

بر اساس آنچه مطرح شد، سازه های اثرگذار بر کیفیت زندگی در شهر جدید رامشمار، مطابق شکل ۷ به دست آمده است. بنابراین از نظر شهروندان، در شرایط فعلی وضعیت شغلی و آسیب های اجتماعی (روابط با ضریب مسیر منفی) باعث کاهش کیفیت زندگی آنان گشته و سایر عوامل را به عنوان عوامل افزایش دهنده کیفیت زندگی شان می دانند. اگرچه بایستی این نکته را نیز در نظر گرفت که عوامل اثرگذار بر سطح کیفیت زندگی ثابت نیستند و در طول زمان همگام با تغییر نگرش افراد متغیر است. از طرف دیگر، با توجه به شکل ۸ که به منظور ایجاد یک دسته بندی کلی، با استفاده از سطوح هفت گانه هرم مازلو و تجمیع آن ها در گروه های همگن دیگر، به سه سطح حداقلی، میانی و حداکثری دسته بندی شده است، از میان سازه های تأیید شده، ۵ سازه در سطح حداقلی و دو سازه در سطح میانی قرار گرفته اند. بر این اساس به طور کل، شهر جدید رامشمار در سطح حداقلی از کیفیت زندگی از نظر ابعاد اجتماعی و فرهنگی قرار گرفته است. لذا می توان اینگونه تفسیر نمود که عوامل تغییر شرایط زندگی، تناسب و سازگاری محیط با الگوهای رفتاری و وضعیت شغلی و اشتغال به عنوان نیازهای پایه ای زندگی شهروندان و در نخستین پله از نیازهای فیزیولوژیکی هرم مازلو جای گرفته اند. سپس عوامل امنیت اجتماعی و آسیب های اجتماعی هم سطح با دومین پله از هرم مازلو یعنی نیاز به امنیت و ایمنی قرار دارند. این دو پله کماکان در سطح نیازهای پایه و حداقلی از سطوح سه گانه ارزیابی کیفیتی زندگی شهروندان در شهرهای جدید محسوب می شوند. در ادامه نیز سازه ی مربوط به پله ی سوم یعنی نیازهای عشق و تعلق یعنی اعتماد اجتماعی و در نهایت نیز سازه ی عدالت اجتماعی را مربوط به پله ی چهارم که همان عزت نفس است، دانست.

این دو پله اخیر نیز مربوط به سطح میانی یا نیازهای روانشناختی هستند. رابطه‌ی میان سازه‌ها و سطوح هرم مازلو در شکل ۸ آمده است.

شکل ۸. رابطه‌ی میان سازه‌های تأیید شده توسط شهروندان و سطوح نیازها و پله‌های هرم مازلو

همچنین، می‌توان بر اساس ضریب مسیر نیز میزان اثرگذاری هر یک از سازه‌ها در احساس شهروندان از میزان کیفیت زندگی در شهر جدید رامشمار ارزیابی نمود. این اولویت‌بندی به مدیران و برنامه‌ریزان شهری کمک می‌کند تا در جهت ارتقا حس برخورداری از سطح بالایی از کیفیت زندگی تأکید کرده و راهبردها و برنامه‌های خود را بر روی سازه‌های با اولویت بالا متمرکز کنند و برای جبران نواقص در سازه‌هایی با اثربخشی کم اقدامات لازم را لحاظ نمایند.

علاوه بر آن، این عوامل می‌توانند با نتایج سایر تحقیقات نه تنها متفاوت باشند بلکه بر اساس پایه‌های فرهنگی و الگوهای اجتماعی در تضاد نیز باشند. در واقع بستر اجتماعی فرهنگی نه تنها خود دارای پیچیدگی‌های بسیاری است که بر دیدگاه شهروندان و توقع‌شان از کیفیت زندگی تأثیرگذار است، بلکه به شدت از عوامل اقتصادی، سیاسی و زیست‌محیطی نیز تأثیر می‌پذیرد. همانطور که در شهر جدید رامشمار، با تغییر در الگوی زیست‌محیطی حاکم بر منطقه و شروع خشکسالی و تغییر الگوهای مهاجرت از یک سو و تغییر در نگرش مدیران بالادستی در راستای اهداف اقتصادی اولیه برای جمعیت‌پذیری شهر جدید، الگو و ترکیب جمعیتی پیش‌بینی شده اولیه دچار تغییرات چشمگیری شد و جمعیت نهایی اسکان داده شده در شهر با برنامه‌های اولیه تفاوت چشمگیری داشتند.

آنچه مدل ارزیابی این تحقیق نشان می‌دهد این است که نیازهای اجتماعی و فرهنگی در جمعیت اسکان داده شده فعلی بسیار حساس و آسیب‌پذیر است. قرارگیری اولویت‌های شهروندان در سطوح پایین و لزوم پرداختن به حداقل‌ترین نیازها نشان می‌دهد چنانچه مسائل اولیه اجتماعی و فرهنگی در شهر جدید رامشمار مورد توجه قرار نگیرد، امکان ساخت جامعه‌ای هم‌پیوند دارای هویت یکپارچه و برخوردار از نیازهای اولیه روانشناختی و اجتماعی فراهم نخواهد شد و خود سایر ابعاد برنامه‌ریزی را نیز دچار تزلزل خواهد کرد که اثرات آن ممکن است در نسل‌های اجتماعی آتی نیز ادامه‌دار باشد.

به طور کلی، می‌توان گفت کیفیت زندگی از نظر ابعاد اجتماعی و فرهنگی، امری یکباره نیست که در کوتاه‌مدت قابل حصول باشد، بلکه فرآیندی است طولانی‌مدت که مستلزم گذر زمان و تغییر در دیدگاه افراد یعنی شهروندان، مدیران و برنامه‌ریزان شهری است. همچنین، وجود مغایرت در مقایسه میان نتایج تحقیق حاضر با سایر تحقیق‌های انجام شده در خصوص شهرهای جدید در کشور نشان داد، کیفیت زندگی امری نسبی است. این امر می‌تواند به دلایل متعددی رخ دهد. تنوع ویژگی‌ها و ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی، میزان برخورداری از امکانات رفاهی، وضعیت معیشت و توان اقتصادی، تنوع در خواستگاه‌های

جغرافیایی و ویژگی‌های جمعیتی ساکنین، زمینه‌ساز تنوع در دیدگاه‌ها و ارزش‌های مطلوب آنان برای یک زندگی حداقلی است. از آنجا که این تحقیق ماحصل نگرش شهروندان به کیفیت زندگی‌شان است، می‌توان گفت با گذشت زمان و تغییر در نگرش شهروندان شهرهای جدید توقعات آن‌ها متفاوت می‌شود. در واقع با گذشت زمان و تغییر در این عوامل، دیدگاه ساکنین نیز دچار تغییر خواهد شد. لذا بایستی کیفیت زندگی را در یک نمونه موردی و در مقاطع زمانی متفاوتی مورد مقایسه قرار داد و مقایسه نمونه‌های موردی متفاوت ممکن است حاوی نتایجی باشد که محققین را دچار خطا و انحراف کند. بنابراین پیشنهاد می‌شود، مدل ارزیابی کیفیت زندگی توسط ساکنین در نمونه مورد مطالعه در آینده، مجدد مورد بررسی و آزمون قرار گیرد و نتایج این دو با یکدیگر مقایسه شوند.

نکته قابل ذکر دیگر این است که سطحی از زندگی که از نظر شهروندان نوعی ارتقا و بهبود تلقی می‌شود بر اساس نظر مدیران، برنامه‌ریزان و منابع نظری در دسترس، خام و دور از استانداردها محسوب می‌شود. به عنوان مثال، علیرغم اینکه بازدیدهای میدانی محققان از کیفیت ساخت مسکن و سرانه کاربری‌های مورد نیاز در مقیاس محله و شهر در نمونه موردی در پایین‌ترین سطح استانداردها وجود دارد، اما عامل «تغییر در شرایط زندگی» از جمله سازه‌هایی است که بیشترین امتیاز را از نظر شهروندان به خود اختصاص داده است. بنابراین در ارزیابی کیفیت زندگی، بایستی بتوان آن را فرایندی پلکانی و طولانی مدت متصور شد و به جای ارزیابی مقطعی از میزان کیفیت زندگی، باید آن را در طول زمان و به صورت میزان پیشرفت سنجید. در این صورت می‌توان دریافت که در سکونتگاه‌های مختلف با وجود سطوح متفاوتی از کیفیت زندگی بر اساس شاخص‌های استاندارد برنامه‌ریزی و طراحی شهری، چرا شهروندان احساس یکسانی نسبت به کیفیت زندگی‌شان ندارند.

بر اساس نتایج این پژوهش، می‌توان گفت که شهر جدید رامشمار با قرارگیری در پایین‌ترین سطح از سطوح سه‌گانه، دارای حداقل‌ترین‌های شرایط زندگی در یک سکونتگاه شهری است و پایین‌ترین سطح کیفی زندگی را برای شهروندان خود فراهم کرده و معیارهای تأیید شده از سوی آنان، معیارهایی هستند که در اولین گام ارزیابی کیفیت زندگی در یک سکونتگاه به عنوان نخستین سطح از هرم مازلو بایستی مورد توجه قرار گیرند. مسلماً در آینده و با تحقق سایر معیارهای اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و مدیریتی، سطوح بالاتر هرم مازلو و بالتبع سطح میانی و حداکثری مدل MNQOLAM، مورد توجه شهروندان قرار خواهد گرفت و سطح توقع آن‌ها بر اساس شرایطشان از یک زندگی با کیفیت ارتقا پیدا خواهد کرد.

از دیگر کاربردهای این پژوهش می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد؛ نتایج این تحقیق نه تنها برای مدیران شهر جدید رامشمار، بلکه برای مدیران و برنامه‌ریزان سایر شهرهای جدید و یا سکونتگاه‌های در حال رشد، به منظور انجام ارزیابی مقبولی از سطح کیفیت زندگی در شهر هدف خود بر اساس مدل پیشنهادی پژوهش می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد. در این راستا، بر اساس ارزیابی انجام شده و تعیین موقعیت شهر جدید از نظر سطح کیفیت زندگی مورد انتظار شهروندان به ارائه راهکارها و برنامه‌هایی جهت ارتقا آن پرداخت. این راهکارها با تمرکز بر عوامل اثرگذار بر کیفیت زندگی از نظر شهروندان شهر جدید رامشمار مانند عدالت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، آسیب‌های اجتماعی، وضعیت شغلی و اشتغال و ...، می‌توانند ارائه گردد تا در کوتاه‌ترین زمان ممکن به ارتقای کیفیت زندگی از نظر آنان دست یافت.

از این رو پیشنهاد می‌شود این تحقیق به در آینده با چند هدف ادامه یابد؛ نخست، به ارائه راهکارهای اجرایی مبتنی بر عوامل اثرگذار بر کیفیت زندگی از نظر شهروندان شهر جدید رامشمار مانند عدالت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، آسیب‌های اجتماعی، وضعیت شغلی و اشتغال پرداخته شود، همچنین، می‌توان برای تدقیق عوامل اثرگذار بر کیفیت زندگی شهروندان در شهرهای جدید، عوامل میانجی دیگری را نیز استخراج کرد و اثر آن‌ها را بر رابطه میان عوامل مستقل و عامل وابسته مورد بررسی و آزمون قرار داد. علاوه بر آن، در دهه‌های آتی در صورت تحقق برنامه‌های زیرساختی اقتصادی، سیاسی و مدیریتی در شهر جدید رامشمار، به آزمون مجدد مدل پرداخت و بدین ترتیب میزان اثربخشی اقدامات از نظر ارتقا سطح کیفی زندگی را شناسایی کرد و معیارها و مفاهیم حائز اهمیت از دیدگاه شهروندان از نظر ابعاد اجتماعی و فرهنگی در کیفیت زندگی را تدقیق کرد. دیگر آنکه، مدل پیشنهادی تحقیق برای سطح‌بندی سایر شهرهای جدید کشور که از نظر برخورداری از زیرساخت‌های اقتصادی، فرهنگی -

اجتماعی و تسهیلات و خدمات شهری در مراحل جلوتری هستند، آزمون شود و نتایج آن‌ها در راستای تدقیق مدل به کار گرفته شود.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

نویسندگان اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت نموده‌اند و این موضوع مورد تأیید همه آنهاست.

مشارکت نویسندگان

جمع‌آوری داده‌ها: شریفه سرگلزایی، جواد علائی مقدم؛ تهیه گزارش پژوهش: شریفه سرگلزایی، جواد علائی مقدم؛ تحلیل داده‌ها: شریفه سرگلزایی

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

حامی مالی

مقاله حاضر با حمایت مالی نسبی شرکت عمران شهر جدید رامشار با مجوز شماره ۱۴۰۲/۳۱۵۷/ص اجرا شد.

سپاسگزاری

از داوران محترم به خاطر ارائه نظرهای ساختاری و علمی سپاسگزاری می‌شود. نگارندگان بر خود لازم می‌دانند از متخصصین برنامه‌ریزی شهری که در دسته‌بندی نیازها در هرم مازلو بر اساس سطوح قابل تفکیک جهت برنامه‌ریزی شهری و انجام مقایسه دودویی میان سلسله مراتب نیازهای مازلو و سازه‌های مستخرج از مبانی نظری پژوهش به دسته‌بندی آن‌ها پرداختند، سپاسگزاری نمایند.

منابع

- ابراهیمی، م.، و سعیدی رضوانی، ن. (۱۳۹۵). بررسی عوامل کالبدی موثر بر ایجاد تعلق به مکان در شهرهای جدید (نمونه ی موردی: شهر جدید پردیس). مقاله ارائه شده در اولین مسابقه کنفرانس بین المللی جامع علوم مهندسی در ایران.
- اسفیدانی، م.، و محسنین، ش. (۱۳۹۳). معادلات ساختاری مبتنی بر رویکرد حداقل مربعات جزئی به کمک نرم‌افزار Smart-PLS: آموزش و کاربردی. تهران: موسسه کتاب مهربان نشر.
- اصغریورماسوله، ف.، و زمانی خرازی طوس، ا. (۱۳۹۲). تاثیر ویژگی های اجتماعی و کالبدی فضای شهری بر انسجام اجتماعی در مجتمع‌های مسکونی) مطالعه موردی: مجتمع آپارتمان های مرتفع شهر جدید. مقاله ارائه شده در ششمین همایش ملی مدیریت و برنامه ریزی شهری. بهزادفر، م.، علی‌الحسابی، م.، و فتحی، س. (۱۳۹۷). تدقیق و بازتعریف شاخصه های انسجام کالبدی-اجتماعی محله در مجموعه‌های مسکونی بلندمرتبه. مدیریت شهری و روستایی، ۵۰، ۲۲۷-۲۴۶.
- پیران، پ. (۱۳۶۹). دیدگاه‌های نظری در جامعه شناسی شهر و شهر نشینی مکتب اکولوژیک. اطلاعات سیاسی-اقتصادی، ۵(۴۰).
- تاجبخش، ک. (۱۳۸۴). سرمایه اجتماعی (اعتماد، دموکراسی). تهران: نشر شیرازه.
- جلایر، ف. (۱۳۸۸). بررسی کیفیت زندگی در شهر جدید پردیس و ارائه راهکارهایی برای ارتقاء آن در بعد کالبدی - محیطی. (دکتری). دانشگاه تهران، تهران.
- حاتمی‌نژاد، ح.، و محمدی کاظم آبادی، ل. (۱۳۹۵). سنجش رضایتمندی از شاخص های کیفیت زندگی در شهرهای جدید (مطالعه موردی: شهر جدید مهاجران). مجله آمایش جغرافیایی فضا، ۷(۲۳)، ۵۳-۶۸.
- حریچی، ا.، میرزایی، خ.، و جهرمی، ا. (۱۳۸۸). چگونگی وضعیت کیفیت زندگی شهروندان شهر جدید پردیس. فصلنامه ی پژوهش‌های اجتماعی، ۲، ۸۹-۱۱۰.

- حسین زاده دلیر، ک، پورمحمدی، م، و سیدفاطمی، س. (۱۳۹۰). بررسی ضرورت ایجاد شهرهای جدید در نظام شهری ایران. *جغرافیا و برنامه ریزی*، ۱۶(۳۸)، ۱-۱۸.
- خلیلی، ا، و دهقانی، م. (۱۳۹۹). سنجش و تحلیل فضایی هویت شهری در مقیاس نواحی شهر جدید هشتگرد. *مجله پژوهش های معماری اسلامی*، ۸(۳)، ۶۹-۸۸.
- خوراسگانی، ر، اردکانی، س. ک. ز، و نظری، ج. (۱۳۸۹). بررسی عوامل موثر بر هویت اجتماعی شهرهای جدید (مطالعه موردی شهر پردیس تهران). *مطالعات ملی*، ۴۳، ۱۰۱-۱۲۸.
- داوری، ع، و رضازاده، آ. (۱۳۹۳). *مدل سازی معادلات ساختاری با نرم افزار PLS*. تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی.
- دربان آستانه، ع، و محمودی، م. (۱۳۹۴). ارزیابی کیفیت زندگی در روستا- شهرهای جدید مطالعه ی موردی: شهر بانوره. *نشریه جغرافیا و توسعه*، ۱۴(۴۲)، ۱۹۹-۲۱۸. doi:10.22111/gdij.2016.2351
- ذاکری هامانه، ر، افشانی، س، و عسکری ندوشن، ع. (۱۳۹۰). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و میزان احساس امنیت اجتماعی در شهر یزد. *مجله جامعه شناسی ایران*، ۱۳(۳)، ۸۳-۱۱۰.
- رضایی، ن، مهدنژاد، ح، و بزرگوار، ع. (۱۳۹۹). تحلیل مولفه های تاثیرگذار بر احساس امنیت ساکنان در شهرهای جدید. *پژوهشنامه جغرافیایی انتظامی*، ۸(۳۲)، ۱۱۷-۱۴۶.
- مومنی، م، دشتی، م، بایرام زاده، س، و سلطان محمدی، ن. (۱۳۹۲). *مدل سازی معادلات ساختاری با تأکید بر سازه های بازتابنده و سازنده (با به کارگیری نرم افزارهای Pls Lisrel و Amos)*. تهران: مومنی.
- زبردست، ا، و بنی عامریان، م. (۱۳۸۸). بررسی ارتباط میان شاخص های عینی و ذهنی بعد خدمات عمومی کیفیت زندگی شهری در شهر جدید هشتگرد. *نامه معماری و شهرسازی*، ۳(۲)، ۵-۲۲.
- زیاری، ک. (۱۳۹۶). *برنامه ریزی شهرهای جدید: انتشارات سمت*.
- زیاری، ک. ا، پيله ور، ع. ا، و احمدی، م. (۱۳۹۳). سنجش میزان رضایت از کیفیت زندگی در شهرهای جدید (نمونه موردی: شهر جدید بینالود). *مجله آمایش جغرافیایی فضا*، ۵(۱۶)، ۱۸-۳۶.
- شاطریان، م، سهراب زاده، م، امامعلی زاده، ح، و حسینی زاده، س. س. (۱۳۹۶). بحران هویت و انزوای اجتماعی در شهرهای جدید و رابطه آن با رضایت از محل سکونت (مورد مطالعه: شهر جدید پردیس). *فصلنامه علمی و پژوهشی پژوهش و برنامه ریزی شهری*، ۸(۲۸)، ۱۱۱-۱۳۴.
- شاه آبادی، ا، و ارغند، ه. (۱۳۹۶). تأثیر پیچیدگی اقتصادی (ECI) بر رفاه اجتماعی در کشورهای منتخب درحال توسعه. *پژوهشنامه بازرگانی*، ۲۳(۸۹)، ۸۹-۱۲۲.
- شاهین، س. (۱۴۰۰). ارزیابی سطح کیفیت زندگی شهری (مورد مطالعه: شهرک منظره خمینی شهر). *جغرافیا و مطالعات محیطی*، ۴۰(۱۰)، ۱۰۱-۱۲۳.
- شربتیان، م. ح، و ایمنی، ن. (۱۳۹۶). تحلیل جامعه شناختی سلامت اجتماعی جوانان و عوامل مؤثر بر آن (مطالعه موردی: جوانان ۱۸ تا ۳۰ سال در شهرستان قاین). *مجله جامعه شناسی کاربردی*، ۲۹(۱)، ۱۶۷-۱۸۸. doi:10.22108/jas.2017.75233.0
- شهرام، ی. ف. (۱۳۸۹). *الگوهای پیدایش شهر و شهرنشینی در تاریخ ایران. تاریخ ایران*، ۵، ۱۴۵-۱۷۰.
- شیخی، م، امینی، س، و نظامی، آ. (۱۳۹۳). مطالعه تطبیقی حس تعلق مکانی در سکونتگاه های رسمی و غیررسمی (مورد مطالعه: شهر جدید پردیس و نسیم شهر). *فصلنامه علوم اجتماعی*، ۲۲(۶۹)، ۴۵-۷۴. doi:10.22054/qjss.2015.1736
- طاهرطولودل، م، و حیدری پور، ا. (۱۴۰۱). تبیین مدل جامع نگر ابعاد کیفیت زندگی در محیط های سکونتی به منظور سیاست گذاری های کلان منطقه ای. *سیاست گذاری شهری و منطقه ای*، ۳(۱)، ۲۱-۳۷.
- عشایری، ط، نصیری، ر، و ولی زاده، ل. (۱۴۰۴). شهروندان مطالعه تاثیر عوامل سرمایه اجتماعی بر سلامت اجتماعی. *جامعه شناسی سبک زندگی*، ۱۰، - 1526. doi:10.22034/sls.2025.67028
- غلامی، ع. ا، حیدرآبادی، ا، و اکبری، ا. (۱۴۰۴). تحلیل اثرات سرمایه اجتماعی و سرمایه فرهنگی بر رفتار زیست محیطی شهروندان در شهر ساری. *فصلنامه علمی پژوهش های بوم شناسی شهری*، ۱۶ (شماره ۱ (پیاپی ۳۸))، ۱-۱۸. doi:10.30473/grup.2024.68333.2794

- قشقای، ر.، موحد، خ.، و محمدزاده، ح. ا. (۱۳۹۵). ارزیابی حس تعلق به مکان با تأکید بر عوامل کالبدی و محیطی در سواحل شهری (مطالعه موردی: ساحل بوشهر). *پژوهش‌های جغرافیایی برنامه‌ریزی شهری*، ۴(۲)، ۲۶۱-۲۸۲.
- کیانی، م. (۲۰۰۰). پایگاه اقتصادی - اجتماعی و احساس هویت محله در شهرهای جدید (مورد مطالعه شهر جدید بهارستان). *مطالعات هنر اسلامی*، ۱۸(۴۱)، ۳۹۴-۴۰۵. doi:10.22034/ias.2021.130930
- لطفی، ص.، آنامراندزاد، ر. ب.، و ساسانی‌پور، م. (۱۳۹۲). بررسی احساس امنیت در فضاهای عمومی (مطالعه موردی کلانشهر شیراز). *فصلنامه علمی و پژوهشی پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، ۵(۱۹)، ۳۹-۵۶.
- لطفی، ص.، مهدی، ع.، و مهدیان‌بهمنیری، م. (۱۳۹۲). ارزیابی شاخص‌های شهر سالم در منطقه دو شهر قم. *مطالعات توسعه اجتماعی و فرهنگی*، ۱(۲)، ۷۶-۹۹.
- لینچ، ک. (۱۹۶۰). *سیمای شهر* (مترجم: م. مزینی). تهران: موسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران.
- مجهت‌زاده، غ. (۱۳۸۲). *برنامه‌ریزی شهری در ایران*. تهران: دانشگاه پیام نور.
- محسنی‌تبریزی، ع. ر.، و آقامحسینی، م. (۱۳۸۹). بررسی نقش سرمایه اجتماعی در توسعه شهری؛ موردپژوهی: شهر محلات. *مدیریت شهری و روستایی*، ۲۶(۱۱)، ۱۴۷-۱۶۲.
- مرصوصی، ن.، فرهودی، ر. ا.، و لاجوردی، ع. (۱۳۹۴). کیفیت زندگی فرهنگی و اجتماعی در شهرهای ایران. *فصلنامه علمی پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری*، ۶(۱۲)، ۷۹-۹۴.
- مسعود، م.، و شریفیان، ن. (۱۳۹۴). شهر سالم (نمونه پژوهی: شهر بابل). مقاله ارائه شده در دومین همایش بین‌المللی و چهارمین همایش ملی معماری، مرمت، شهرسازی و محیط زیست پایدار.
- نجفی، ا.، زنگنه شهرکی، س.، زیاری، ک. ا.، و حسینی، ع. (۲۰۲۴). واکاوی عوامل موثر بر افزایش تبدیل روستا به شهر و ایجاد خامشهرها در ایران (مطالعه موردی: استان سمنان). *مطالعات ساختار و کارکرد شهری*، ۱۱(۳۸)، ۱۰۳-۱۳۴. doi:10.22080/usfs.2023.25904.2375
- نظارتی زاده، م.، اسماعیلی، ر.، و محمدی، ا. (۱۴۰۳). بررسی ارتباط بین سرمایه اجتماعی و سرمایه فرهنگی با سازگاری اجتماعی (نمونه: ساکنین مجتمع‌های مسکونی شهر اصفهان). *فصلنامه علمی و پژوهشی پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، ۱۴(۵۲)، ۱۷۱-۱۸۶. doi:10.30495/jupm.2021.26830.3729
- هیر، ج. ا. (۱۳۹۵). *مدلسازی معادلات ساختاری: کمترین مربعات جزئی (PLS - SEM)* (مترجم: ر. غلامزاده و ع. آذر). تهران: نگاه دانش.
- وارثی، ح.، اذانی، م.، و حسینی، ح. ح. (۱۳۸۷). تحلیلی از وضعیت شهر جدید رامشمار (با تأکید بر عدم جمعیت‌پذیری). *مجله پژوهشی علوم انسانی دانشگاه اصفهان*، ۴، ۴۷-۶۸.
- وارثی، ح.، و کمالی باغراهی، ا. (۱۳۹۴). ارزیابی و تحلیل وضعیت اشتغال در شهرهای جدید (نمونه موردی: شهر جدید بهارستان). *برنامه‌ریزی فضایی*، ۲۶(۲)، ۵۷-۷۶. doi:10.22108/sppl.2016.21630
- ویسی‌ناب، ب.، بابایی اقدم، ف.، و قربانی، ر. (۱۳۹۷). شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مرتبط با بعد اقتصادی زیست‌پذیری شهری (مطالعه موردی: کلان‌شهر تبریز). *پژوهش‌های جغرافیایی برنامه‌ریزی شهری*، ۷(۱)، ۱۲۷-۱۴۹. doi:10.22059/jurbangeo.2019.271201.1020
- چاوشی، س. ا.، اقبالی، ن.، و رجبی، آ. (۲۰۲۵). تبیین رویکرد مناسب جهت تحقق پایداری اجتماعی براساس شناسایی آسیب‌های اجتماعی - اقتصادی موجود در شهر جدید اندیشه. *تجلی هنر در معماری و شهرسازی*، ۳(۱)، ۱-۱۸.
- فروزانگهر. (۲۰۲۲). ارزیابی و سنجش رابطه حس مکان و سرمایه اجتماعی در فضاهای شهری تهران، مورد مطالعاتی: محله‌های سعادت‌آباد، نازی‌آباد و نارمک. *معماری و شهرسازی آرمان شهر*، ۱۵(۳۸)، ۲۸۳-۲۹۴.
- کاوسی، ا.، شاه‌حسینی، ر.، عباس‌زاده، ط.، زنگی، س.، و محمدیان، ر. ا. (۱۴۰۲). ارزیابی احساس امنیت شهروندان از منظر اجتماعی و کالبدی مناطق شهری (نمونه موردی: شهر جدید صدرا). *آسیب‌های اجتماعی کودک و نوجوان*، ۴۲(۱۱)، ۲۵-۴۶. <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/2163327>
- میرزایی، س. (۱۳۹۵). بررسی عوامل موثر بر امنیت اجتماعی شهروندان شهر جدید پرند سومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در علوم انسانی. <https://civilica.com/doc/513394>

- ولایی، ع. (۱۴۰۳). تحلیل جامعه شناختی امنیت اجتماعی در فضاهای عمومی شهری مطالعه موردی شهر جدید پرند پنجمین همایش بین المللی علوم تربیتی، مشاوره، روانشناسی و علوم اجتماعی، <https://civilica.com/doc/2359475>
- یوسف پور، م.، جمعه پور، م.، و خاکساری رفسنجانی، ع. (۲۰۲۳). پراکندگی هویتی در شهرهای جدید و راهکارهای شکل دهی به هویت مستقل (مطالعه موردی: شهر جدید پردیس). فصلنامه برنامه ریزی توسعه شهری و منطقه‌ای، ۸(۲۶)، ۸۵-۴۳.
<https://doi.org/10.22054/urdp.2023.71295.1508>
- Ebrahimi, M., & Saeidi Rezvani, N. (2016). Investigation of physical factors affecting place attachment in new towns (Case study: Parand New Town). Paper presented at the *First International Comprehensive Conference on Engineering Sciences in Iran*. [In Persian]
- Esfidani, M., & Mohsenin, Sh. (2014). Structural equation modeling based on partial least squares approach using Smart-PLS: Educational and applied guide. Tehran: *Mehrban Nashr Institute*. [In Persian]
- Asgharpour-Masuleh, F., & Zamani-Kharazi-Toos, A. (2013). The impact of social and physical characteristics of urban space on social cohesion in residential complexes (Case study: high-rise apartment complexes in new towns). Paper presented at the *Sixth National Conference on Management and Occupational Planning*. [In Persian]
- Behzadfar, M., Ali-Alhasabi, M., & Fathi, S. (2018). Refining and redefining indicators of physical-social cohesion in high-rise residential neighborhoods. *Urban and Rural Management*, 50, 227–246. [In Persian]
- Jalayer, F. (2009). Investigating quality of life in Pardis New Town and providing strategies for its enhancement in physical-environmental dimension (Doctoral dissertation). *University of Tehran*, Tehran. [In Persian]
- Hatami-Nejad, H., & Mohammadi Kazemabadi, L. (2016). Assessing satisfaction with quality of life indicators in new towns (Case study: Mohajeran New Town). *Geographical Space Planning Journal*, 7(23), 53–68. [In Persian]
- Harirchi, A., Mirzaei, Kh., & Jahromi, A. (2009). Citizens' quality of life in Pardis New Town. *Social Research Quarterly*, 2, 89–110. [In Persian]
- Hoseinzadeh Delir, K., Pourmohammadi, M., & Seyedfathami, S. (2011). The necessity of establishing new towns in Iran's urban system. *Geography and Planning*, 16(38), 1–18. [In Persian]
- Khalili, A., & Dehghani, M. (2020). Spatial Measurement and Analysis of Urban Identity in The Districts of Hashtgerd New Town. *Journal of Researches in Islamic Architecture*, 8(3), 69–88. Retrieved from [In Persian]
- Davari, A., & Rezazadeh, A. (2014). Structural equation modeling with PLS software. Tehran: *Jahad Daneshgahi Publications*. [In Persian]
- Darban-Astaneh, A., & Mahmoudi, M. (2015). Quality of life assessment in rural-new towns: Case study of Banoureh New Town. *Journal of Geography and Development*, 14(42), 199–218. [In Persian]
- Rezaei, N., Mahdenjad, H., & Bozorgvar, A. (2020). Analysis of factors affecting residents' sense of security in new towns. *Journal of Administrative Geography Research*, 8(32), 117–146. [In Persian]
- Ziari, K. (2017). Planning new towns. Tehran: *SAMT Publications*. [In Persian]
- Ziari, K. A., Pilevar, A. A., & Ahmadi, M. (2014). Measuring satisfaction with quality of life in new towns (Case study: Binalood New Town). *Geographical Space Planning Journal*, 5(16), 18–36. [In Persian]
- Shatrian, M., Sohrabzadeh, M., Emamali-Zadeh, H., & Hosseinizadeh, S. S. (2017). Identity crisis and social isolation in new towns and its relation to residential satisfaction (Case study: Pardis New Town). *Urban Research and Planning Quarterly*, 8(28), 111–134. [In Persian]

- Shahabadi, A., & Arghand, H. (2017). The impact of economic complexity (ECI) on social welfare in selected developing countries. *Business Research Journal*, 23(89), 89–122. [In Persian]
- Shahin, S. (2021). Assessment of urban quality of life (Case study: Manzariyeh Town, Khomeini Shahr). *Geography and Environmental Studies*, 40(10), 101–122. [In Persian]
- Sheikhi, M., Amini, S., & Nezami, A. (2014). Comparative study of place attachment in formal and informal settlements (Case study: Parand and Nasim New Towns). *Social Sciences Quarterly*, 22(69), 45–74. [In Persian]
- Taher-Toloudeh, M., & Heidari-Pour, A. (2022). Explaining a comprehensive model of quality of life dimensions in residential environments for regional macro-policy making. *Urban and Regional Policy Journal*, 3(1), 21–37. [In Persian]
- Eshaeiri, T., Nasiri, R., & Mohammadi, M. (2025). Citizens: Studying the impact of social capital factors on social health. *Lifestyle Sociology*, 10. [In Persian]
- Gholami, A. A., Heydarabadi, A., & Akbari, A. (2025). The effects of social and cultural capital on citizens' environmental behavior in Sari city. *Urban Ecology Research Quarterly*, 16(1 [38]), 1–18. [In Persian]
- Ghashghaei, R., Mohahed, Kh., & Mohammadzadeh, H. A. (2016). Assessing place attachment with emphasis on physical and environmental factors in urban coasts (Case study: Bushehr coast). *Journal of Urban Geography and Planning Research*, 4(2), 261–282. [In Persian]
- Kiani, M. (2000). Socio-economic base and neighborhood identity in new towns (Case study: Baharestan New Town). *Islamic Art Studies*, 18(41), 394–405. [In Persian]
- Lotfi, S., Anamardnejad, R. B., & Sasani-Pour, M. (2013). Assessing security in public spaces (Case study: Shiraz Metropolitan). *Urban Research and Planning Quarterly*, 5(19), 39–56. [In Persian]
- Lotfi, S., Mahdi, A., & Mahdian-Behnamiri, M. (2013). Evaluation of healthy city indicators in District 2 of Qom City. *Social and Cultural Development Studies*, 1(2), 76–99. [In Persian]
- Lynch, K. (1960). *The Image of the City* (Translator: M. Mazini). Tehran: University of Tehran Press. [In Persian]
- Mojtahedzadeh, G. (2003). Urban planning in Iran. Tehran: *Payame Noor University*. [In Persian]
- Mohseni-Tabrizi, A. R., & Aghamohseni, M. (2010). The role of social capital in urban development: Case study of Mahallat city. *Urban and Rural Management*, 26(11), 147–162. [In Persian]
- Marsousi, N., Farhodi, R. A., & Lajvardi, A. (2015). Cultural and social quality of life in Iranian cities. *Urban Ecology Research Quarterly*, 6(12), 79–94. [In Persian]
- Najafi, A., Zangeneh-Shahreki, S., Ziari, K. A., & Hosseini, A. (2024). Factors affecting rural-to-urban transformation and emergence of “raw cities” in Iran (Case study: Semnan Province). *Urban Structure and Function Studies*, 11(38), 103–134. [In Persian]
- Nezaratzadeh, M., Esmaeili, R., & Mohammadi, A. (2024). Relationship between social and cultural capital and social adaptation (Case study: residents of residential complexes in Isfahan city). *Urban Research and Planning Quarterly*, 14(52), 171–186. [In Persian]
- Heir, J. A. (2016). *Structural equation modeling: Partial least squares (PLS-SEM)* (Translators: R. Gholamzadeh & A. Azar). Tehran: *Negah Danesh*. [In Persian]
- Varethi, H., & Kamali-Baghrabi, A. (2015). Assessment and analysis of employment status in new towns (Case study: Baharestan New Town). *Spatial Planning*, 6(2), 57–76. [In Persian]
- Varethi, H., Azani, M., & Hosseini, H. H. (2008). Analysis of the status of Ramshar New Town (emphasis on lack of population absorption). *Humanities Research Journal, University of Isfahan*, 4, 47–68. [In Persian]

- Vaisi-Nab, B., Babaei Aghdam, F., & Ghorbani, R. (2018). Identification and prioritization of factors related to the economic dimension of urban livability (Case study: Tabriz metropolitan area). *Journal of Urban Geography and Planning Research*, 7(1), 127–149. [In Persian]
- Chavoshi, S. A., Eghbali, N., & Rajabi, A. (2025). Explaining an appropriate approach for achieving social sustainability based on identifying existing socio-economic vulnerabilities in Andisheh New Town. *Tajalli Honar dar Memari va Shahrsazi*, 3(1), 1–18. [In Persian]
- Forouzan-Gohar. (2022). Evaluating and measuring the relationship between sense of place and social capital in urban spaces of Tehran: Case studies of Saadat-Abad, Nazi-Abad, and Narmak neighborhoods. *Memari va Shahrsazi Arman Shahr*, 15(38), 283–294. [In Persian]
- Kavousi, A., Shah-Hosseini, R., Abbaszadeh, T., Zangi, S., & Mohammadian, R. A. (2023). Assessing citizens' sense of security from social and physical perspectives in urban areas: Case study of Sadra New Town. *Asib-haye Ejtemaei Koodak va Nojavanan*, 42(11), 25–46. [In Persian]
- Mirzaei, S. (2016). Examining factors affecting social security of citizens in Parand New Town. *3rd International Conference on Modern Research in Humanities*. [In Persian]
- Momeni, M., Dashti, M., Bayramzadeh, S., & Soltan-Mohammadi, N. (2013). Structural equation modeling with emphasis on reflective and formative constructs (using Lisrel, PLS, and Amos software). Tehran: *Momeni Publications*. [In Persian]
- Valaei, A. (2024). Sociological analysis of social security in urban public spaces: Case study of Parand New Town. *5th International Conference on Educational, Counseling, Psychological, and Social Sciences*. [In Persian]
- Yousefpour, M., Jomehpour, M., & Khaksari Rafsanjani, A. (2023). Identity dispersion in new towns and strategies for shaping independent identity: Case study of Pardis New Town. *Quarterly Journal of Urban and Regional Development Planning*, 8(26), 43–85. [In Persian]
- Anant, S. S. (1969). A cross-cultural study of belongingness, anxiety and self-sufficiency. *Acta Psychologica*, 31, 385–393.
- Basirat, M., & Arbab, P. (2022). Analysing new town development in Iran: toward a new agenda. *International Review for Spatial Planning and Sustainable Development*, 10(3), 84–107.
- Bourdieu, P. (1997). The Forms of Capital. A. H. Halseu, Ph., Brown, L. Weas & A. Stuart (Eds.) Education, Culture, Economy Society, 46–58.
- Bowen, B. (2021). The matrix of needs: Reframing Maslow's hierarchy. *Health*, 13(5), 538–563.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39–50.
- Golany, G., & Pressman, N. (1974). Urbanization and new towns as a response to the social quality of life. *Critical Reviews in Environmental Science and Technology*, 4(1–4), 115–130.
- Gratton, L. C. (1980). Analysis of Maslow's need hierarchy with three social class groups. *Social Indicators Research*, 7(1), 463–476.
- Group, W. (1993). Study protocol for the World Health Organization project to develop a Quality-of-Life assessment instrument (WHOQOL). *Quality of life Research*, 2(2), 153–159.
- Hair Jr, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., Sarstedt, M., Danks, N. P., & Ray, S. (2021). Partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM) using R: A workbook. Springer Nature.
- Hatami, A., Jeloudarlou, S. N., & Asadzadeh, H. (2025). Empowering Smart Cities: Unlocking Citizen Participation Through AI-Driven Personalization and Perceived Value. *Sustainable Futures*, 100664.
- Hernández, B., Martín, A. M., Ruiz, C., & del Carmen Hidalgo, M. (2010). The role of place identity and place attachment in breaking environmental protection laws. *Journal of Environmental Psychology*, 30(3), 281–288.

- Marans, R. W., Stimson, R. J., & Webster, N. J. (2024). *Handbook of Quality-of-Life Research: Place and Space Perspectives*. Edward Elgar Publishing.
- Maslow, A., & Lewis, K. J. (1987). Maslow's hierarchy of needs. *Salenger Incorporated*, 14(17), 987–990.
- McLeod, S. K. (2011). Knowledge of need. *International Journal of Philosophical Studies*, 19(2), 211–230.
- Poston, B. (2009). Maslow's hierarchy of needs. *The Surgical Technologist*, 41(8), 347–353.
- Pratomo, R. A., Samsura, D. A. A., & van der Krabben, E. (2022). Living on the edge: Comparing the quality of life transformation of local communities induced by new town development in different peri-urban areas. *Sustainability*, 14(20), 13435.
- Rojas, M., Méndez, A., & Watkins-Fassler, K. (2023). The hierarchy of needs: Empirical examination of Maslow's theory and lessons for development. *World Development*, 165, 106–185.
- Sowmya, D., & Anokha, V. (2025). Maslow's Hierarchy of Needs. In *Coaching in Communication Research* (pp. 117–140). IGI Global Scientific Publishing.
- Vinzi, V. E., Chin, W. W., Henseler, J., & Wang, H. (2009). Perspectives on partial least squares. In *Handbook of partial least squares: Concepts, methods and applications* (pp. 1–20). Springer.
- Wilson, I. B., & Cleary, P. D. (1995). Linking clinical variables with health-related quality of life: a conceptual model of patient outcomes. *Jama*, 273(1), 59-65 .